

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike.
 Inzerati: do 9 petih vrst 1 D, od 10—15 petih vrst 1 D 50 p, večji inzerati peti vrst 2 D; notice, poslano, izjave, reklame, preklic peti vrst 3 D; poroke, zaroke velikost 15 vrst 30 D; ženitne ponudbe beseda 75 p. Popust je pri naročilih od 11 objav naprej. — Inzeratni davek posebej. Vprašanjem glede inzeratov naj se priloži znak za odgovor.

Upravništvo „Slov. Naroda“ in „Narodna tiskarna“ Knašlova
 ulica št. 5, pritrilčno. — Telefon št. 304.

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knašlova ulica št. 5, L nadstropje
 Telefon št. 34.

Dopolne sprejema le podpisane in zadostno frankovane.

Rokopisov se ne vrača.

Posamezne številke:
 v Jugoslaviji vse dni po Din 1—
 v inozemstvu navadne dni Din 1, nedelje Din 1-25
 Poština plačana v gotovini.

„Slovenski Narod“ velja:		V Jugoslaviji		V inozemstvu	
		v Ljubljani	po pošti	Din 144—	Din 264—
12 mesecev	...	72—	72—	132—	132—
6	...	36—	36—	66—	66—
3	...	12—	12—	22—	22—

Pri morebitnem povišanju se ima daljša naročnina doplačati.
 Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno 300 p naknadno.
 Na samo pisarna naročila brez poslatve denarja se ne moremo oziati.

Mala in orijentska antanta.

Dobro poučeni viri namigavajo že dalj časa, kako se Mussolini trudi, da bi ustvarila Mali antanti proti tež v orijentski antanti Turčije, Bolgarske in Albanije pod vrhovnim protektoratom Italije.

Ali je taka antanta možna? — Bila bi nenaravna in v ozirom na imperijalističke težnje Italije naravnost nemoguća, ako bi naša država umela svojo nalogo in važnost na Balkanu in v sosedstvi Orijenta, da ne rečem naravnost v Orijentu.

Zveza imenovanih držav je nenaravna, italijanski imperijalizem ne more biti prijeten nobeni teh držav, ako jih ne združi edino le sovražstvo do naše države. Toda Albanija se desetkrat premisli, predno zamenja dobre odnose s našo državo za sirenske glasove Italije, ki je dokazano nezanesljiv zaveznik. Ako se Italijani enkrat zagledajo v Albanijo, jih nikdar več ne spravijo ven. Turčija sploh nima nikakega interesa na napetih razmerah v Jugoslaviji, dočim jej je Italija neprijeten sosed v Dokanezu in v Mali Aziji.

Največ nade stavlja Italijani v Bolgarijo, in tu je nekaj, kar nam mora dati mnogo misliti. Stare napete razmere med Srbi in Bolgari se iz časov Milanovih neumnosti morejo tu mnogo pokvariti. Zelostni prizori iz svetovne vojne so tako poostri napeto razmerje med obema narodoma, da je sploh težko vsako še tako dobro mišljeno posredovanje, kar bi moglo izvršiti prav mi Slovenci.

Resnica je, da so Srbi strašno trpeli in da bi imeli poravnati z Bolgari težke račune, ali pogled v bodočnost, pogled okoli sebe in na naše sovražnike bi nas moral vse strestiti in opozoriti na vprašanje: Ali hočemo delati politiko preteklosti ali politiko bodočnosti? Hladen razum nam nasvetuje le politiko bodočnosti in posledno temu, da moramo pozabiti vse, kar bi oviralo tako pametno politiko.

Takoj meseca januarja 1919. leta so poslali Bolgari večjo deputacijo v Prago, da bi tam posredovali za dobre odnose med Bolgarijo in Jugoslavijo. Pisec teh vrst sam je stanoval takrat v istem hotelu z bolgarsko deputacijo in je imel priliko ponovno govoriti s člani, med katerimi je bil dober znanec. Govorili smo prav odkritosrčno. Priznavali so, da se je zgodila Srbom silna krivica, ali rekli so, da je za to Koburčan dovolj kaznovan, a bolgarski narod da ne zasluži kazni, da bi bilo absurdno misliti na kaznovanje enega naroda, ki je pripravljen, da dá bratstvu srbskemu narodu zadoščenje v vsaki obliki. Znano je, kako smo odklanjali vsak

poskus kakega zblizanja, v listih je bilo nemogoče le približno pisati o kakem sporazumu z Bolgari. Skoro enako smo se vedli nasproti Avstriji in nismo prav nič mislili na to, da se bo treba ogledati tudi po prijateljih, da s samimi sovražniki okrog sebe bo težko zagotoviti državi bodočnost. Tista nesrečna Makedonija je sporno jabolko med nami in v nesrečo obema državama. Kdor pozna zgodovino Makedonije zadnjih petdeset let in tam vstvarjeni položaj prav vsled intenzivnega dela Bolgarov polnih štirideset let, se ne bo čudil, da se je danes prav ta Makedonija tako trda kost za Jugoslavijo. Načrti pred balkansko vojno so bili drugačni in da se je tista vojna končala ugodneje, nego so si zavezniki sploh kdaj mislili, to je zdaj naša nesreča.

Italija računa na naš spor z Bolgarijo in hoče kovati iz tega bratomornega boja svoj kapital. In mi vsi skup smo tako kratkovidni, da dosledno podpiramo italijanske spletakarje in črne naklepe proti naši državi, proti nam Slovencem še prav posebej. — Tudi zadnji spor radi poskušane umora našega vojaškega delegata je prišel Italiji kakor nalašč. Vsak otrok mora vedeti, da so povzročitelji tega atentata le taki živili, ki hočejo zopet poostri napetost med nami in Bolgari, in očitno je, da oficijelni krogi bolgarski niso pri tem nič udeleženi. Pa tudi nastop Mussolinija proti Grški z afero otoka Krfa nam ne sme biti za vzgled, zakaj ta dogodek Italiji ni koristil. Vsaka prenapeta struna poči. Zato moramo odobravati stališče dr. Ninčiča, ki je v ministrskem svetu nasvetoval oprežno postopanje. Mnogi drugi so nasvetovali kar kanone in celo iz parlamenta smo čuli neverjetne glasove, da hočejo Ninčiča napadati zaradi premilega postopanja z Bolgari. Vse to bi bila naravnost voda na Mussolinijev mlin in bi podpiralo misel — orijentske antante.

Edina obrana proti taki nakani Mussolinijevi je: Ureditve naših odnosov z Bolgarijo. Skrajni čas je, da se dovoljno zavedemo svojega položaja sredi tolikih sovražnikov in zelo dvomljivih prijateljev, ki v slučaju potrebe ne bodo vredni piškavoga boba. Niti na Češkoslovaško se v slučaju nesreče ne bomo mogli zanašati in kam bi se še sicer mogli obrniti? Tu je potrebno popolno izmirjenje med srbskim in bolgarskim narodom. Potrebna je poravnava, o kateri moremo reči, da hitra poravnava, pa bodi tudi manj ugodna nego si je marsikdo želi, je boljše nego dolga pravda med tema dvema sosednjima slovanskima naro-

doma. Meni se hudo zdi, da je mnogo krivde tudi na naši strani. Zato hitimo, dokler je še kaj časa!

Pismo iz Prage.

Zasedanje zbornice in ekspozicija min. dr. Beneša in inž. Bečke. — Govori proti slovaškim ljudem in apel za skupno delovanje. — »Stanković« na Češkoslovaškem. — Odhod Branka Lazareviča.

9. novembra.

Jesensko zasedanje poslanske zbornice se je pričelo, kakor običajno, z vladnimi ekspozicijama zunanjega ministra dr. Beneša in finančnega ministra inž. Bečke.

Dr. Beneš se je v svojem govoru pečal s stvarmi preteklosti in je podal različna pojasnila s svojim poim, obiski in akcijami, katere je izvršil v poslednji dobi, kakor tudi z izgledi za bodočnost. Obrazložil je svojo pot meseca julija v Francijo in Anglijo, sestanek Male antante v Sinaji, ureditev češkoslovaških trgovskih stikov in zasedanje Društva narodov, nadalje pa je predložil stališče in razmerje naše republike do Madžarske in Poljske, s katerih zastopniki pride v kratkem do pogajanj o stabilizaciji odnosov med obema državama. Kar se tiče Francije, je izjavil, da se je o obliki našega političnega sodelovanja z njo tokrat razpravljalo intimitetno in sistematičneje ter da bo mogoče v najkrajšem času dati temu trdnjšo obliko. Glede Nemčije je proglasil našo nevtralnost in mi se ne bomo vmešavali v tamkajšnje zadeve, pa naj zavzamejo lice kake akcije z desnice ali leve. Današnje desorganizacijo v Nemčiji smatra za vrhunec krize in misli, da ako ima Nemčija plačati, kar mora plačati, bo potreba spočetka prisiljena, da na pomoč, kakor se je zgodilo z Avstrijo in Madžarsko. Baval se je tudi z nalogo in ciljem poslednje poti prezidenta Masaryka v inozemstvo, ki je pokazala, da si je naša država po petletnem trajanju pridobila v družbi držav in narodov svoje častno mesto. Vse njegov ekspozé je izvenel za politiko miru, konsolidacije in dela.

Finančni minister Bečka je predložil proračun za leto 1924. Spremljač ga s poročilom, ki dokazuje nadaljujočo se konsolidacijo naše države, katere se polagoma bliža k zdravemu in normalnemu gospodarstvu. Na proračunu se pozna, da minister Bečka pazno sledi Rašinovemu vzgledu in uresničuje po njem sprejeta načela. Prilomil je, da je bilo varčevanje vodilna ideja za vso vladno in k njej se je pridružil trud, da se spravijo izdatki v sklad s prejemki. Vsi drž. izdatki l. 1924 znašajo 16.993.976.905 Kč, vsi prejemki 16.391.233.951 Kč, tako da je deficita 602.683.314 Kč. Napram proračunu za letošnje leto pomeni to prihranek 4.647 mli. t. i. 18 in pol od-

stotka. Proračun je bil izročen v razpravo proračunskemu odseku.

Razgovoru o ekspoziciji ministra dr. Beneša so bili posvečeni trje dnevi, v katerih je nastopila dolga vrsta govornikov. Najodličnejša sta bila dr. Dérier in dr. Kramář. Govor poslanca dr. Dérierja je bil naperjen proti avtonomističnemu prizadevanju ludakov, katerim je očital, kaj vse uganjajo s svojim ljudstvom s pomočjo oseb, kakor je Tuka, in obširno razjasnil, kako bi bila gospodarska avtonomija Slovaški samo na škodo. — Poslanec dr. Kramář se je oziral v glavnem na francosko-nemško razmerje in slovaške zadeve, pri čemer je ostro polemiziral z Nemci dr. Kreibichem (komunist), dr. Czechem (socijalni demokrat), dr. Lodgmanom in dr. Kafko. Na ludake se je obračal s toplimi apeli kot mož, kateremu leži na srcu blagor Slovačkov in kateri želi, da bi došlo do sprave s slovaškimi secesionisti in do skupnega dela za dobrobit našega naroda in države. Po odobritvi dr. Beneševga ekspozicija je bila zbornica odgodena do 13. t. m.

Pravo triumfalno pot se lahko imenuje prihod beogradskega pevskega

društva »Stanković« v našo republiko. V Pragi se je mudil »Stanković« prve dni novembra s svojim predsednikom Bran. Nušićem in dirigentom St. Bimčkim kot gost češkoslovaške pevске zveze. Umetniška produkcija je dobila soglasno priznanje pri naši glasbeni kritiki, v občinstvu pa je izzvala odkritosrčno navdušenje. Naša javnost je posvetila gostom najvljudnejšo pozornost. Prirejena je bila njim v čast tudi recepcija pri prezidentu na gradu. Posebno prisrčno jih je sprejela češkoslovaška jugoslovanska Liga, v katere prostorih je pozdravil goste minister dr. Hodža in izročil imenom Lige »Stanković« spominski medaljon. Enakega navdušenega sprejema so bili deležni jugoslovanski pevci v Plzinu, Pardubicah, Kral. Hradcu in v Brnu.

Te dni je zapustil Prago jugoslov. charge d'affaires Branko Lazarevič, katerega odkritosrčno delovanje za zvezo med našima državama je naša javnost priznavala, kar se je pokazalo najlepše pri njegovem odhodu v praških dnevnih, ki so mu izrekli za to toplo zahvalo in se je obžaloval njegov odhod. J. K. S.

Italijanska avijatika.

Mussolinijeva Italija hoče biti docela oborožena in pripravljena za vojno. Redna armada je potisnjena v vojašnice in na vežbališča ter ima po Mussolinijevi volji misliti samo na svojo nalogo na bodočem bojnem polju. Mornarica se izpopolnjuje po vsej potrebi. Ta armada-mornariška sila je prva. Druga je fašistovska milica. Fašisti so organizirani po vojaško in pri zadnjih manifestacijah povodom proslave obletnice rimskega pohoda so mladi bojovníki ponosno dvigali svoje puške kviku in jih namerjali tla proti jadranskemu bregu. Organizacija je tu za vsak, po Mussolinijevemu mnenju, potreben nastop v notranjosti pa tudi v zunanjosti. Kako se je to po italijanskih mestih pred par dnevi s poudarkom naglašalo! Ti dve bojni sili sta urejeni. Sedaj treba razviti avijatiko. To bo tretja bojna sila in Mussolini bo potem s svojim oboroževanjem Italije menda pri koncu.

Vse čas manifestacijskih govorov povodom bučne proslave fašistovske obletnice je opozarjal Mussolini italijansko javnost na potrebo močnega zrakoplovstva v bodočnosti. Pri odlikovanju nekega avijatika je imel govor, poln nagorenejšega navdušenja za ta cilj.

Mussolini je rekel: »Kot človek se lahko udajam sanjam in iluzijam, kot načelnik vlade z ogromno odgovornostjo za obstoj, za neodvisnost, za svobodo in dobrobit italijanskega ljudstva pa sem primoran, da ne verujem v splošni in še ne popolni mir. Ne vem, ali bo

bodoča vojna izključno zračna ali pomorska ali pomorska. Zame zadošča, da razmišljam o tem, kaj delajo drugi. Ako se drugi oborožujejo na nebu, so moramo tudi mi oboroževati na nebu. Tekom vojne se je italijanska avijatika povzpela do vrhunca junaštva. Te tradicije so še nedotaknjene in duh vsch avijatikov. 31. oktobra sem prisotvoval v Rimu velikanskemu prizoru z ogromnim vtiskom, kakršnega še nisem videl. 300 aeroplanov je rezalo nebo nad mestom skozi dve uri brez najmanjšega incidenta. Prihodnje leto bo njihovo število potrojeno. Obvezani smo na močno avijatično politiko. Zadošča, ako pogledamo na zemljevid, da vidimo, kako Italija ne bo imela nikdar zadostnega števila aeroplanov za svojo obrambo.

V Rimu je bil te dni v »Grand hotelu« banket v čast Mussoliniju in Plinzi, ki veljata za avijatično rekonstruktorja. Zbranih je bilo 200 avijatikov. Seveda se je ob tej priliki mnogo govorilo. Mercanti, predsednik »Aereo Cluba«, je rekel, da je doseganje avijatični program realiziran, ker je pripravljenih 700 letal in med temi je izgotovljenih že 350. Treba pa misliti, da drugod letajo 400 kilometrov na uro v višini 11.000 metrov, drugod se leta na 5000 km in 35 ur brez pristanka. Predsednik je obljubil, da se število letal prihodnje leto potroji. Toda kaj bo to za obrambo? Rima, ampek odprti most, kakor so Benetke, Milano, Turin itd. 350 letal! Tudi ako bi jih imeli trikrat več, tako

Claude Farrère — prevel Miran Jarc:

Civiliziranci.

Roman.

65

Senci sta mu bili kar ledeno mrzli. Najbrž se je vez med njegovim telesom in dvojnikom podaljšala, kajti zdaj se je videl iz večje razdalje in manjšega. In nejasno se začutil, da se ta vez rahla: ukazal misleče snovi so zelo počasi prihajali do mišic. Nalkoval je pobitemu stroju, ki le nerad uboga in še dolgo drdra, predno se nstavi ali pa počene v tek. Njegovo astralno mišljenje, ki se je oprostilo organskega živčevja, je postalo nenavadno jasno: z neverjetno živahnostjo je brzelo od misli do misli in se z bliskovito naglico pa brez vidne vezl dotaknilo tisoč in tisoč najbolj oddaljenih in nasprotujočih si stvari. Tako sanjajo tudi kadilci opila. V spomin mu je šinila še pozabljena slika: podoba Helene Liserone, ki mu je v nekem preproti pljunila v obraz: »Če bi vas človek udaril, bi zausnič niti ne čutil.« In z dvignjeno roko ga je usokala po licih; zares, prav nič ne čutil...

Zašepetal je: »Neumnost sem napravil!« Moj Bog, s kako težavo je vrtil stopala pri kolenu! Ostro se je ozrl solnce, ki se je nagibalo v saton. Bilo je že pozno, prepozno. Ko je povsod oselepele oči, je zagledal pred seboj vliho se cesto, ki je bila mračna kot predor — kot predor, ki nima nobenega vhoda. Zdrnil je notri kakor brez volje, in tudi

njegovo življenje, njegovo nesmiselno življenje je zdrnilo v črni rov, ki je bil poln pošasti in prikazni. Ničesar ni videl več! Z obupnim naporom je počasi razpršil onesvestico. Spet je zagledal cesto, grmičevje, grobove, krvaveč prah in — škofov grob. ki je bil tako blizu in tako grozeč. Mrzel pot je obli-val prividcu čelo. Ta pa se je še vedno z muko in mujo pritisnil na okorna stopala in je bil prepričan, da mu odleže kol, ko bo imel za seboj grob, oni strašni grob. Toda živigal je že mimo njega; zdaj je zavil na ovinek. Izza ovinka je zelo hitro drdrala kočija-viktoria, v katero sta bila vprežena dva Avstralca. Mévil se je umaknil na desno in se ozrl v voz: bila sta konja gospe Malaiseve. Prav ona je bila, sama je sedela v vozu; ko ga je zagledala, je zaničljivo okrenila glavo proč.

... Trinajst ur preje se je bal na tem kraju pojaviti prikazen... Mévilu se je zadelo, da se mu je krmilni drog lahno obrnil od desne proti levi, čeprav ni niti trenil z rokami. Jasno pa je bilo, da se je drog okrenil. Drdrala kočija-viktoria pa je bila komaj še deset korakov od njega; takoj mora usmeriti kolo v drugo stran in skloniti telo na levo. Mévil je potrkusil.

Mišice so se mu obotavljale. Kako utrudljivo je bilo to krmarenje. Brez dvoma se mu je na levo stran obesilo skrivnostno breme, ki je vsa stroj zahrbtno poglavo v nesrečo, v smrt.

Mévil se je upiral in protivil... dolgo pol minute.

Toda, čemu? Bil je tako truden, truden!... Ali bi ne bilo najbolj preprosto, če bi se odpeljal kar tu, na tem rdečem prahu. Roke so omagale. Kolo je zletelo pod konje, ki so prepozno poskočili nazaj. Z lahkim sunkom je švignila kočija čez telo.

Iztrgal se je čuden, zastoku podoben krič. Gospa Malaiseva je planila iz kočije, še predno je za vajei držeči se sais ustavil konja. Raymond Mévil je ležal na hrbtu, roke je imel prekrizane, oči pa široko razprte. Prašno kolo je po njegovih belih obleki začrtalo veliko rdečo progo od gležnjev do ramen. Smrt mu je milostno obvarovala obraz, po katerem se je že razlivala najtišja in najvišja lepota. Gospa Malaiseva je prilekla, pokleknila in ga je v največji razburjenosti prišla za mrtvo glavo. Le oči so se še nekoliko zgibale, ustnice so se zokrogile v poljub — v rdeč in vroč poljub, kajti iz ust je kapljala kri; — in to je bilo vse; sroa je prenehalo biti, zavesa vek je pregrnila oči.

Čuvaj grobnice je prišel iz svoje hiše. S salomom sta zanesla telo pod mauzolej. Gospa Malaiseva je molče vzela svojo ruto in z njo pregrnila mrtvecu obličje. Izpod batista je zasijalo rdeče, ki je označevalo krvaveče ustnice.

Gospa Malaiseva se je sklonila in pritisnila na rdečo liso nežna poljub sočutja, morda tudi ljubezni...

Nato pa je vsa razburjena odšla; in v onaj njene-ga poljuba je izpuhtel na ustnih mrljca. Raymond Mévil je bil mrzel in trd — našel je v večni pokoj.

XXXII.

Ulica Nemezis je bila tiha in temna; anamski in japonski lupanarji še niso odprli svojih vrat in niso še priglžali svetilk z bambusovim olem: bila je šele osma ura. Po flaku so odmevali Fiercevi koraki. Na duri je potrkalo Torralovo kladičve.

Sam Torral je hitro odprl. V roki je držal svetilko, ki je osvetlila posetnikov obraz. Odšel je pred Fiercem v kadilnico. Fierce je vstopil s težkimi koraki kakor premagan vojak.

Torral je postavil svetilko na tla. Kadilnica je bila prazna: tu ni bilo več ne žimnice, ne blazin, ne pip; samo tri bele stene, na zadnji pa je visela črna deska, ki je s svojimi krednimi napisi sličila nagrobniku.

Luč je jarka padala na tla. Torral je opazil, da ima Fierce blatne čevlje, na hlačah pa rdeče madeže.

»Odkod prihajaš? Kaj te je zaneslo ob tej uri sem?«

Govoril je nemirno in odsekano.

Fierce je grebel po svojem spominu, pa se ni domislil. Da, kaj naj sploh počenja tu? Ah naj govorita o njegovi bolesi, da bi ga sprostilo in razgibalo? Čemu, saj je tak vse končano. Ni imel ne beed, ne poguma.

Naslonil se je na steno. Torral je skušal odgovoriti njegov molk in je zapelil svoj pogled v njegove motne oči, a zgibal je z rameni ter z roke pokazal na prazno sobo.

številu še ne bo zadostno za zgradbo izključno vojaške mase, ki mora voditi svojo posebno vojno in mora biti razdeljena na vse strani. Pa ako gradimo na ta način svojo zračno armado, ne smemo pozabiti na pomožno avijatično vojsko in za mornarico, ki jo potrebujemo za svoje udejstvovanje. Pa potem, ko smo mislili na svojo pomožno avijatično, ostane odprt vprašanje vedno najtežji problem glede avijatične oz. zračne obrambe narodnega življenja. Zavarovati moramo graditelja, delavca, podjetelca, železničarja, pomorščaka, avtomobilista. Kaj bo z njimi, ako se ne raztegnejo nad njimi pokroviteljske peruti obrambne avijatične? To je velik problem, eminenten, ako pogledamo na dolgotrajne bregov in se ozremo na potrebo zračnega rednega toka narodnega življenja, srčnega utripanja naše dežele v vojnem času.

Mussoliniju so pripeli avijatično kolono, nato pa je vstal in govoril: »Vsi poznate žalostno zgodovino avijatične demobilizacije, izvršene v nesrečnih letih 1919—1920. Bile so osebe, ki niso hotele več videti nobenega letala in niso hotele ničesar slišati o njih. Mi pa smo napravili konec tej nizki, razkrojevalni in samomorilni ideologiji. Leta 1919—1920 ni bilo več avijatične, nastopila je veleten letalo, da nes pa je. To ni morda francoska avijatika, ni morda angleška, toda nahajamo se na dobri poti, ki nas privede, če že ne do enakosti, pa gotovo do odnosa, ki bodo nam dopuščali, da se postavimo po robu vsakemu dogodku. Sem popoln optimist glede bodočnosti italijanske avijatične. Upam, da se dvignemo rapido na enakost z drugimi narodi. Izjavljam, da ako so drugi narodi bili pripravljeni z vojaškega stališča, ni noben narod v sedanjem trenutku bolj pripravljen nego naš na preizkušnje, ki se izkažejo neiz-

ogibne. Vsi dobri državljani morajo z globokim čustvovanjem zasledovati razvoj trobojne peruti. Tri leta je bila prežnana z našega obzorja, sedaj pa je znova poletela kvišku in nikdar več ne bo zlomljena. V to se obvezujem svečano kot avijatik in kot načelnik italijanske vlade.

Mussolini hvali ob vsaki priliki armado, o kateri mora italijansko ljudstvo misliti, da je res sijajno zmaga pri Victoriju Venetu in tako kar najzdatneje pripomaga k srečnemu izidu svetovne vojne. Velike glasospeve je pel Mussolini svojim fašistom ob obletnici. Nujno jih potrebuje za izvrševanje svojih načrtov. Sedaj je Mussolini ves zaverovan v letala in dan na dan proslavlja svoje avijatične. Italija porabi prihodnja leta ogromne vsote za zgradbo raznovrstnih zrakoplovov. Bojni duh preveva Mussolinijevo Italijo, in ta duh povzroča v trenutkih govora, ki prav jasno kažejo, kam meri in kaj zasleduje italijansko pozemsko, pomorsko in zračno oboroževanje. Tudi na omenjenem banketu so gledali proti našemu jadranskemu bregu in mislili na napade nanj in na napade na italijanski breg in italijanska mesta z naše strani. V Rimu je ob koncu fašistovske proslave uprizoril napad po noči na mesto, da je predložil prebivalstvu, kako bi bilo, ako bi prihrul sovražnik z letali z onega brega in bi bombardiral Rim. In cela vrsta obrežnih mest je še v vse drugačni nevarnosti! Take in slične bojne misli rojijo Mussoliniju po glavi. Prvovrstni militarist je postal in se postavlja tako v nasprotje z vsemi velikimi evropskimi faktori, ki delajo za mir. S tako Italijo se ne sporazumemo nikdar! Seveda ni treba misliti, da bi se Jugoslovenci baš tresli pred Mussolinijevim oboroževanjem, katero morda kaže, da se v Italiji bolj boje nas, kakor pa mi njih!

Telefonska in brzolačna poročila Resolucije Zveze uradniških organizacij.

Temeljne zahteve uradništva.

— Beograd, 12. novembra. (Izv.) Centralni odbor Zveze uradniških organizacij je imel včeraj ves dan plenarno sejo, na kateri so bile sestavljene zahtevne resolucije glede uradniškega zakona in naredbe o razvrstitvi uradnikov. Predsednik dr. Mika Jovanović je ob 9. dopoldne otvoril plenarno sejo, kratko reasumirajoč glavne zahteve uradnikov in državnih namestencev. Smatra, da nobena vlada ne more biti toliko indolentna, da bi ne upoštevala upravičenih zahtev uradnikov. Dr. Jovanović je v daljšem govoru navajal vse spremenljive pripombe k razvrstitveni naredbi, ki jih je sprejel redakcijski odbor. Nastala je daljša živahna debata, ki je trajala do 13. popoldne. Seja se je nadaljevala popoldne ob 16. in trajala skoraj 2 uri. Ob 17. popoldne je seja s glasno sprejeto resolucijo, ki se ima danes izročiti s spremenljivimi pripombami vladi, posebno pa ministru pravde dr. Periću. Resolucija med drugim veli:

»Po tri dni trajajoči debati konstatira konferenca Zveze uradniških organizacij, da novi uradniški zakon v nikakem oziru ne more zadovoljiti gnetnega stanja državnih uradnikov in namestencev in da je naredba o razvrstitvi uradnikov v kategorije in skupine izjavila ogromno nezadovoljstvo vseh strokovnih kategorij državnega uradništva.

Zaradi tega konferenca med drugim zahteva od kraljeve vlade izpolnilo na račun draginskih doklad in pristojbin v smislu novega zakona celokupno eno-

mesечно plačo iz kredita 200 milijonov dinarjev, določenega za to v dvanajstih letih. Izplačilo te vsote se ima izvršiti takoj. Draginske doklade imajo ostali uradništvo, soprogam državnih uradnikov, zvanikom in slugam. Upokojencem se ima zvišati draginske doklade za 100 odstotkov, veljavno od 1. oktobra dalje. Kronske pokojnine se imajo spremeniti v dinarje. Naredba o razvrstitvi uradnikov se ima spopolniti in spremeniti v duhu spremenljivih predlogov, ki jih je sestavil odbor konference Zveze državnih uradnikov. Členi 234, 239, 240 in 246 se imajo potom finančnega zakona za leto 1923—24 spremeniti. Zakon o pobijanju draginje se ima najodločnejše izvajati in se imajo v dotično strokovno komisijo pozvati zastopniki uradniških organizacij. Resoluciji sta bili predloženi od posebnega odbora.

Plenarna seja je sklenila dalje, da se ima resolucija danes dopoldne izročiti kraljevi vladi, v prvi vrsti ministru pravde, za slučaj, da se tu ne doseže zaželenega uspeha, ministrskemu predsedniku in v skrajnem slučaju ima plenarni odbor Zveze uradniških organizacij zaprositi za avdienco pri kralju.

Dalje izroči deputacija spomenico finančnemu ministru, v kolikor gre za finančno vprašanje državnega uradništva. V deputacijo so bili delegirani: Mihailo Antonović, dr. Mika Jovanović, Tomo Jovanović, Voja Gjurišić, Makso Liljeg, Đinčević, Popović, dr. Maruzzi in Milan Bilber.

— Jakin, 11. nov. (Izv.) V Recanatu se je ponesrečil loretanski škof Andreoli. Na vrtu palače je ogledoval dela za globok vodnjak, pri tem mu je spodrsnilo na deskah in škof je padel kakih 12 m globoko. Bil je takoj mrtev.

— Rim, 11. nov. (Izv.) Proti nezmeremu vinovinskemu davku, ki ubija gospodarstvo istrskega vinogradnika (kakor tudi vinogradnika vse Julijske Krajine), je podal posl. Pesante na vlado vprašanje, ali bi ne kazalo za letos znižati ta davek, in sicer znatno vsled vinogradniške krize in glede na nizko alkoholno gradacijo istrskega vina.

— Rim, 11. nov. (Izv.) Na brzojavko, ki jo je odposlal odbor nemških mater v Bocnu kraljici Jeleni glede uvedbe italijanskega učnega jezika v nemške ljudske šole, je sledil odgovor, kateri potrjuje prejem brzojavke in naznanja, da je bila brzojavka po nalogu kraljice izročena ministrskemu predsedniku.

REVOLUCIONARNO GIBANJE NA GRŠKEM.

— Atene, 11. novembra (Izv.) Republiškanska stranka je sklenila, da ustavnim potom nadaljuje borbo za ustanovitev grške republike. Ljudsko glasovanje o republiki se ima izvršiti še le po končanih volitvah v narodno skupščino, ki so določene za 2. decembra. Republiškanska stranka pa že sedaj poziva kralja, da se umakne. General Kondilis je izjavil, da je treba proglasiti republiko zato, da se zadosti utajeni Franciji. Splošno prevladuje na Grškem prepričanje, da se morajo vse male države kolikor toliko nasloniti na Francijo.

UREDITEV CERKVENE JURISDIKCIJE V JUGOSLAVIJI.

— Beograd, 12. novembra. (Izv.) Po poročilu našega poslanika dr. Smolake je Vatikan odobril in sprejel zahteve naše vlade glede ureditve teritorialne cerkvene jurisdikcije. Kralj, ki so do sedaj spadali pod jurisdikcijo škofij, nahajajočih se izven ozemlja naše kraljevine na Madžarskem, v Avstriji in v Italiji, pridejo pod jugoslovanske škofije. V prvi vrsti gre za kraje v Sloveniji, Prekmurju, Bački, Baranji, Banatu in v Slavoniji. Frančiškanska samostana v Vojvodini se pridela zagrebški frančiškanski provinciji.

Povratek nemškega prestolonaslednika v Nemčijo.

— Berlin, 11. novembra (Izv.) Nemški prestolonaslednik Friderik Viljem je danes ob 16. prekorajši nizozemsko nemško mejo. Obiskal je takoj nekoga nemškega aristokrata v Linburgu. Spremljala sta ga njegov adjutant in sluga.

— Pariz, 11. novembra (Izv.) Francoski listi poloficijozno javljajo, da je poslaniška konferenca sklenila, da se ima nemški prestolonaslednik internirati na otoku Sv. Helene.

— Pariz, 11. novembra (Izv.) Francoska vlada je prejela od svojega poslanika v Haagju obvestilo, da je včeraj izročil sklepe poslaniške konference o prepovedi povratka nemškega prestolonaslednika holandski vladi in da je dobil v znanem ministru odgovor, da je nemški prestolonaslednik že odpotoval iz Holandske. V znanem ministru glede odpotovanja prestolonaslednika izjavljajo, da je to stvar vseh zaveznikov.

Položaj v Nemčiji.

Splošen mir. — Demonstracije v Monakovem.

— Monakovo, 11. novembra (Izv.) Sročil je prišlo do demonstracij, ki jih je pozneje udušila državna armada. V središču mesta se je zbrala večja skupina moških in žensk, ki je vzklikala voditelju nacionalistov Hitlerju in demonstrirala proti državnemu komisariju dr. von Kahrju. Demonstracije so bile posebno živahne pred Odeonom. Deželna policija sprva ni mogla preprečiti demonstracij, kar se je šele posrečilo oddelkom državne brambe. Vojasvo je postavilo na ulico strojnice in nasadilo bajonete. Množica, ko je zagledala strojnice, je zbežala v divjem begu na vse strani.

— Berlin, 11. novembra (Izv.) Vlada je sklenila porabiti najstrožja sredstva proti začetni stavki tipografov. Vlada skuša stavko preprečiti radi tiskanja bankovcev. Dne 15. tm. se ima izdati prva emisija nove rentne marke. General von Seckt je izdal najstrožje naredbe in je dobil od vlade nalog, da pozove vse službenice državne tiskarne na delo. Stavkujoči tipografi tiskarne, ki tiska novčanice, imajo jutri na ukaz generala v Seckta ob 7. zjutraj priti na delo. Komunisti skušajo izbrati to priliko na ta način, da izzovejo generalno stavko delavstva vseh kategorij in strok.

Julijska krajina. POT DEVINSKEGA DEKANA V RIM.

Od č. g. Ivana Stofla, dekana v Devinu, je dobila tržaška »Edinost« tole pismo:

Devin, dne 5. nov. 1923.

Slavno uredništvu!

Vem, da je bila slovenska javnost užaljena, ko je slišala, da sem šel v Rim v trenutku, ko sta dva vladna odloka, namreč o dvojezičnosti časopisov in o šolski reformi, Slovence vznemirjala. Ko sem pa slišal od merodajnih krogov, da bom imel priložnost pri najvišji vladni inštanci razodeti želje našega ljudstva, — dasi nisem bil v to poklican od slovenskih politikov, — sem premagal vse pomisleke, in ko sem bil ponovno pozvan, naj se udeležim rimskih slavnosti, sem šel v družbi županov in drugih zastopnikov kraškega slovenskega ljudstva v Rim.

Dne 31. okt. 1923, približno ob 5. uri popoldne, v prostorih starodavnega »Kolosaja«, je bila slovenska delegacija slovesno sprejeta od g. ministrskega predsednika, ki je vsakega posebej pozdravil in mu vljudo dal roko.

Ko je pa prišel do g. Ivana Stofla, dekana v Devinu, ga je ta naprosil, naj mu dovoli nekoliko besed izpovedi v imenu zastopnikov kraškega slovenskega ljudstva.

G. Mussolini je rekel: »Dovolim in hočem poslušati. G. Ivan Stofla je začel takole — govoriti: »Prišli smo, Ekszellenca, da se vam slovesno, zahvalimo radi odloka, s katerim ste preklicali naredbo naše deželne vlade v zvezi dvojezičnosti slovenskega časopisa. Dalje Vas lepo prosimo, da blagovolite na vse načine pospeševati likvidacijo in izločilo vojne odškodnine. Umestno bi bilo, Ekszellenca, da se odloži izterjanje davkov in drugih doklad, dokler se temeljito ne izboljša položaj našega revnega, od vojnih dogodkov hudo prizadetega ljudstva.

Zdaj pa pridem, Ekszellenca, na drugo težko vprašanje. Vem, da se italijanska vlada strogo drži principa, da je treba vso upravo preurediti v smislu enotnega naroda, kakor pravi v verskem oziru sv. apostol Pavel, da je le »en Bog, ena vera in en kralj, vendar z ozirom na krat, kjer se nahajamo, z ozirom na čut enakopravnosti in znane italijanske velikodušnosti, smemo trdno pričakovati in vdanostno prosimo, naj se šolska reforma spremeni vsaj v toliko, da bo učenec, go dovrži ljudsko šolo, poleg italijanskega jezika popolnoma obvladal tudi svoj materin-slovenski jezik.

In ako se to zgodi, Ekszellenca, nam ne bodo mogli reči naš nasprotnik, da smo šli v Rim izdati naše slovenske pravice in tudi proti Italiji se ne bo mogel v tem oziru izpodbijati noben sovražnik, bodisi v mejah italijanskega kraljevstva bodisi zunaj njih. Ako se ugodni upravičenim željam zgoraj navedenim, bodite prepričani, Ekszellenca, da bodo ne samo Kraševci, ampak vsi Slovenci, naši italijanski državljani, bolj zvesti in vdani novi italijanski domovini, nego so bili bivši vladavini, ki je bila itak na glasu, da nas sovraži.

Trdno upamo, da Italija, dežela prostosti in kulture, ne bo z nami ravnala kot mačeha, ampak kot prava mati.

G. ministrski predsednik je nato odgovoril: »Italija zasluži, da se jo spoštuje, in bodite uverjeni, da vas bomo spoštovali kot državljane.

Prosim, da ta dopis objavijo vsi slovenski časopisi.

Z odličnim spoštovanjem!

Ivan Stofla, dekan.

★ ★ ★

— Nov veliki župan — Hrvat? Iz Beograda nam poročajo: V vrstah radikalnih poslancev se mnogo razpravlja o vprašanju, kdo bodi imenovan za novega velikega župana v Ljubljani. Mnogi politiki se nagibajo k názoru, ki ga je nekdo sprožil v »Balkanu«, da bi bilo morda najbolje, ako bi bil za velikega župana v Ljubljani imenovan — kak Hrvat. Beležimo to vest kot kroničarji.

— Kdo bo naslednik Nikole Paška? O tem vprašanju često razpravljajo beogradski listi. Saj je naravno, ker je ministrski predsednik že zelo v letih in se mora računati s tem, da mu prej ali slej izdruke vladno krnilo iz rok. V zvezi s smrtjo Stojana Protića, ki so ga splošno smatrali za Paškevega naslednika, je to vprašanje postalo še bolj aktualno. Te dni so to vprašanje znova pokrepile beogradske »Novosti«, ki pravijo med drugim: »Po smrti Stojana Protića je izpraznjeno mesto Paškevega naslednika. Za to mesto so trije kandidati: Prvi kandidat je Ljuba Jovanović, predsednik narodne skupščine. Po svoji pameti, po svoji umerjenosti, zlasti pa po idejah o nadaljni ureditvi države je on najresnejši kandidat za izpraznjeno mesto. Sicer je njega sam Protić označil kot najbližjega njegovim idejam. Ljuba Jovanović se je ob priliki letošnjih pogajanj z dr. Korošcem na Bledu izkazal v dveh ozirom — kot dober strankarski posredovalec, obenem pa tudi kot mož, s katerim se lahko pogaja. ... Zdi se, da se z njim strinja tudi Pašk sam. ... Ako bo imel g. Jovanović dovolj krepke živce, pride vsekakor kot prvi v poštev za Paškevega naslednika. Drugi kandidat je Velizar Janković. On stoji blizu Pašku po svojih nazorih o državi. On je za Veliko Srbijo, potem šele za vse drugo. On je na Sušaku Hrvat, na Jesenicah Slovenec, v Skoplju Makedonec. Njegove šanse so manjše, toda on zaupa na mlajše radikale, ki so istih nazorov, kakor on v materialnem, moralnem in političnem oziru. Njegov položaj je boljši v toliko, ker je v premoženjskem oziru zasiguran, dočim je Ljuba Jovanović še prav tak siromak, kakršen je bil kot naveden profesor. Tretji kandidat je Laza Marković. Pred svojo ostavko na portfelj ministra pravde je imel on največje šanse. ... Kakršen je politični položaj sedaj, je čisto gotovo, da ima največ šans, da bo naslednik Nikole Paška, ako le ta umrje ali se umakne iz političnega življenja, sedanjim predsednikom narodne skupščine Ljuba Jovanović. Ljuba Jovanović je izredno bister, spreten in izvežban politik s širokim obzorjem, katerega odlikuje tudi izredna marljivost in poštenost. Stranka, katero bo on vodil, bo z njim samo pridobila.

— Sedež ekumenskega patrijarhata. Kakor je znano, so Turki zopet zagospodovali nad Carigradom. Ker se ekumenski patrijarh pod turško vladno ne čuti dovolj svobodnega, se je sprožila misel, da bi se sedež patrijarhata premestil iz Carigrada. V kombinaciji so tri mesta: Solun, Atene in Jeruzalem. Ako bodo pri rešitvi tega vprašanja odločevali vse pravoslavne cerkve na Balkanu, t. j. grška, srbska, bolgarska in romunska, se najbrže določi Jeruzalem za sedež ekumenskega patrijarha.

— Razmejitev z Italijo. Včeraj dopoldne je imel zunanji minister dr. Ninčić daljšo konferenco z generalom Daskalovčkim, šefom delegacije za razmejitve z Italijo. General Daskalovč je podrobno poročal znanemu ministru o vseh še nerešenih razmejitvenih sporih.

— Smrt demokratskega politika. Odličan dalmatinski bорец za jugoslovensko idejo je umrl v Kotoru. Preminul je gosp. Mato Radimiri, bivši večletni kotorski načelnik in poslanec v dalmatinskem deželnem zboru, star 69 let. Nad trideset let je učiteljeval v Kotoru, na kar je bil šolski nadzornik v Dubrovniku. V političnem življenju Boka je igral odlično vlogo. Leta 1902 je prišel v deželni zbor. Bil je goreč pristavil izmirjanja med Srbi in Hrvatmi, sodeloval je pri sestavi reške resolucije in se pozneje najkrepkeje potegoval za sporazum med brati. Za časa njegovega

— Trije jugoslovenski listi pod obtožbo. Proti listom »Edinost«, »Istarska Rijeka« in »Učiteljski list« je uveden kazensko postopanje, in sicer proti »Edinosti« zaradi cele vrste člankov, v katerih je baje javno zasramovala ustavne naprave države in ščuvala slovensko prebivalstvo k nepokoršni napram zakonu ministra Gentile o preuredbi šol v novih pokrajinah. Po zadnji amnestiji so taki »pregreški« odpušteni, ali za Slovence fašistovska amnestija ne velja! Pričeto obtoževanje jugoslovenskih listov pomeni nadaljevanje namena, da se jugoslovenski časopisi v Julijski Krajini ubije. Dvojezičnost je odpravljena, sedaj pa je nastopila sodnija na pobudo politične oblasti proti jugoslovenskim listom. Tiskovna svoboda, ki jo uživajo drugi listi, je za Jugoslovence ukinjena. Ali poskrbi se potrebno, da se postavi v pravo luč tudi ta gonja proti Jugoslovenom.

Politične vesti.

županovanja v Kotoru sta bili prvokrat izvešeni skupno hrvatska in srbska tobojnica. Ob izbruhu vojne je moral oditi v Zader. Pri poklonitvi dalmatinskega deželnega odbora, v katerem je sodeloval po smrti Tomasea, na Dunaju pred novim cesarjem, je imel priliko pritožiti se pri bivši cesarji Ziti zaradi preganjanja ljudstva v Boki. Dosegel je uspeh in ljudstvo se je vrnilo. Doživel je osvobodjenje, po katerem je vedno koprnel in za katero je delal po vseh svojih močeh. Časten mu spomin!

— Likvidacija pokrajinske uprave v Bosni. Finančno ministrstvo je zaključilo likvidacijo pokrajinske uprave za Bosno, v kolikor se tiče finančne stroke.

— Razmejitev z Romunijo. Podpisano bo te dni protokol o razmejitvi med našo kraljevino in Romunsko. V našem imenu podpiše protokol zunanji minister dr. Ninčić in v imenu Romunske poslanik na našem dvoru Em. and. Protokol se nato predloži poslaniški konferenci v Parizu.

— 247 milijard in 129 milijonov dolarjev je požrla minula svetovna vojna. Če smatramo politiko kot sistematično delo za javni blagor, tedaj spoznamo, kako napačna je bila uporaba teh bajnih vsot, s katerimi bi se dalo postaviti sto- tosoče hidroelektričnih central, podvojiti in potrojiti železniško omrežje celega sveta ter kultivirati s velikanskimi kanali celo Saharo.

— Proslava 1600letnice prvega cerkvenega koncila. Pravoslavna cerkev namerava slovesno praznovati 1600letnico prvega cerkvenega koncila v Niceji. Te proslave se udeležijo vse pravoslavne cerkve. V proslavo tega jubileja prirede leta 1925. kongres vseh pravoslavnih cerkev v Nišu.

— O že omenjenem fašistovskem načrtu za napad na Sušak piše »Primorski novi list«, da je bil te dni odkrit na Reki cel načrt, skovan zopet v Trstu, po katerem se namerava izvesti ekspedicija na Sušak in še dalje do Bakra. Načrt je izdelal famozni Giunta, ki je bil nedavno postavljen za generalnega tajnika fašistovske stranke. Baš povodom odhoda Giunte v Rim je ta načrt prišel na dan in zanj vedo tudi že naše oblasti. Karakteristično je, da je ta načrt delo generalnega tajnika Giunte in s polno pravico vprašamo, ali je mogoče, da bi Mussolini, šef vlade in stranke, ne vedel za ta načrt? Karakteristično je tudi, da so nedavno italijanski aeroplani nekoliko dni zaporedoma letali nad vzhodnim delom Sušaka, spuščajoč se zelo nizko in ogledujoč si posebno Martinščico. Ali ni to v zvezi s tem načrtom, ali naj smatramo to morda le kot navadno provokacijo s strani Italijanov oz. s strani italijanskih čet na Reki, katerim poveljuje general Giardinno? Izvršitev tega načrta je prepustil Giunta povodom svojega odhoda v Rim svojemu nasledniku, in ta načrt pozna prav dobro tudi dr. Griffin, voditelj reških fašistov. Vse to pa nas ne vznemirja, ker dobro vemo, da vse take načrte kujejo fašisti samo zaradi tega, da si vzdržujejo svoje pristaje, pri katerih se kaže že utrujenost z bog neprestanih praznih fraz. Ti načrti so odrejeni samo zato, da vzdržujejo sveti ogenj pri vernikih, o izvršitvi pa ne more biti niti govora, dokler ne pride iniciativa z višjega mesta. Ako bi ne bilo na Sušaku jugoslovanske vojske, bi se bile črne srake morda že odločile za kak pohod, toda oni vedo, da v spopadu z našo vojsko bi padel marsikdo v njihovih vrstah, kar jih pa preveč ne mikta. Značilno je, da se taki načrti snujejo na Reki v trenutku, ko nas cela Italija prepričuje o svojih iskrenih namenih in željah po našem prijateljstvu in ko general Giardinno trdi, da ima na Reki samo nalogo, vzdrževati red in mir.

Veliki film sezije 1923/24

od 8. do 11. I. del

od 12. do 14. II. del

»Ne želi svojega bližnjega žene«

KINO MATICA

Gospodarstvo.

—g Tedenski pregled žitnega trga. Zagreb, 10. novembra. Na tržišču vlada ta mesec obupna situacija, ki ji je vzrok pomankanja gotovine. Večina trgovcev je s krediti preveč angažirana pri detaljisti, ki neredno plačujejo svoje blago in so s tem večje tveganje v neugodnem položaju, zlasti sedaj, ko deflacijska politika še nadalje traja. To stanje je povzročilo na trgu mnogo ponudbe, predvsem pšenice in koruze. Cene dnevno popuščajo. Radi lepe jeseni je stanje setve ugodno, vsled česar cene tudi padajo. Tudi v tem tednu je iz ostal ves izvoz in to navzile temu, da se je banatska pšenica ob šlep Dunaj nudila po 5350—5800 ak, ameriška pa po 5600—6000 ak. V Avstriji je istotako nastala stagnacija in so mnogi mlini ustavili obratovanje. V splošnem so cene virale sledeče: Moka se je v začetku tedna nudila po 330 Din in proti koncu po 320 Din, postavno baka postaja. Promet je bil omejen na mlino. Slavonska in sremska pšenica ni došla na tržišče vsled ceneiša in boljše baške. V koruzi se je ponajveč trgovalo novo blago, ki je dobre kvalitete. Cena se je gibala okoli 225 Din. Za staro koruzo je bilo manj povpraševanja in je notirala 240—245 Din ter je bilo zaključeno nekoliko vagonov franko Zagreb po 280 Din. Slavonski oves je ostal pri istih cenah, baški pa je cenejši in se nudi po 250 Din postavno tovorna postaja. Fižol je ostal zanevarjen, ker v inozemstvu ni zani povpraševanja. Cena prepeščarja je 6.50—7 Din, pisanemu fižolu 4.45 Din. Otrobi so bili zaključeni po 155 Din pariteta Zagreb, pariteta Bačka po 130 Din. Vseled popolnega deinterferiranja trgovcev na borzi ta teden zagrebska borza sploh ni notirala robe.

—g Poročilo z žitnega trga. Cene so polagoma nazadovale. V Ljubljani se prodaja na deholo pšen. moka »0« Din 600, št. »3« Din 475, »7« Din 325 pšen. otrobi dobili 190 ržena moka Din 500, koruzni zdrob 450—500, oves domači Din 350, bački 300 koruza za mletve 325, Fižol ribičan in prepeščar se skupljajo po Din 600.

—g Trg z usnjen in surovimi kožami. Od zadnjega sporočila se je situacija na trgu surovih kož v toliko izpremenila, da so cene lahkah govejih kož nekaj povzile. Za težke goveje kože je še vedno živahno povpraševanje in jih primanjkuje. Za izdelano usnje je položaj povoljen, mora se pa pripomniti, da je vsled lepega jesenskega vremena v zadnjih 6ti tednih konzum precej zaostal in se kupčija ni mogla razviti v toliko meri kakor bi bilo pričakovati v tem času. Danes stanejo goveje kože do 40 kg a Din 21.25—22.50 za kg, nad 40 kg 25—26.25 za kg, telečje po 27.50 za kg. Cene usnjo so sledeče: vaš podplati v polovcih, težki od Din 80 do 85 za kg, vaš podplati v polovcih, lahki od 70 do 75, 3 krat vloženi podplati (III zoc) od 90 do 95, kruponi od 105—110, notranjki od 55 do 60, vratovi od 50 do 55, okrajne (aferni) od 40 do 45 črne kravine in kipse od 100 do 120, črne gladke teletine od 150 do 160, rjave kravine in kipse od 105 do 125, rjave gladke teletine od 155 do 165, boketeletine od 25 do 30 Din kvadr. Te cene veljajo pri večjemu odjemu in proti takojšnjemu plačilu.

—g Čebelarstvo v Beogradu. V Društvenem domu je bil včeraj ob 9. dopoldne odprt občni zbor srbskega društva čebelarjev. Zbor je otvoril predsednik Pera Todorović in ga je pozdravil v imenu vlade načelnik poljedelskega ministrstva Stojković. Društvo je sprejelo nekatere spremembe pravil in je občni zbor sklenil, da razširi svojo organizacijo na vse kraje države.

—g Finančna delegacija objavlja uradno, da izda »Izkaz o stanju hranilnih vlog (po knjižnici) pri regulativnih hranilnicah v Sloveniji za III. četrtletje 1923« v eni prihodnjih števil »Uradnega List«.

—g Veliki vinski sejem priredi občina Krško v vseh prostorih hotela Gregorij v Krškem v sredo dne 21. tm. Na ta sejem se vabilo tako kupci kakor prodajalci iz vseh vinorodnih krajev Dolenjske in sosedne Stajerske. Ker se je letos vršila trgatve zelo pozno in v najlepšem gorkem vremenu, je tudi kvaliteta vina mnogo boljše od lanske. Cene sicer še niso ustanovljene, vendar je pričakovati, da ne bodo pretirane.

—g Največji betonski most na Balkanu je bil dovršen te dni na progi Užice-Sargan preko reke Cetinje. Razpetje od osi do osi znaša 55 metrov.

—g Vozarina na vino. Pišejo nam: K vašemu članku s tem naslovom z 16. t. m. si dovoljujem i pripomnjam sledeče: Tenor omenjenega članka izveva nekako, kakor bi sedaj z novo deklarifikacijo bilo res ugodno manjšim poljedelskim (vinogradniškim) krogom. V pojasnilu naj navedem, v Sloveniji pride v poštev predvsem lokalni promet pošiljk od 1 do 30 hl vina, kateri pa je nasproti stari tarifi za nič manj nego 100% povišan. O tem se lahko vsakdo sam prepriča pri najbližjem tovarnopolstainem uradniku. Vagonski tovori od najmanj 10.000 kg so zelo redki, grejo po prejšnji stari tarifi in so v prid samo poedinim večjim vinskiim tvrdkam. Torej, od zadnje deklarifikacije nimajo manjši vinogradniški krogi pravnobene koristi. Nasprotno so udarjeni v toliko, ker je istim transport domačih vin z 100% povišanjem skoraj onemogočen z ozirom na močno konkurenco cenih dasi brezizraznih banatskih vin. Istočasno bi priporočal Vašemu izvestitelju v prihodnje, da naj poroča o stvari v pravilnem smislu. Sicer ni izključeno, da ne bi prišel z našim za svoj obstanek se borečim in ogorčenim vinogradništvom v resen osebnostni konflikt. Z vsem spoštovanjem udani Emaran Stoklas, Haloze.

Prosveta.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

DRAMA.
Začetek ob 8. uri zvečer.
Ponedeljek, 12. nov. Gospa z morja; gostovanje ge. Marije Vere Red E
Torek, 13. nov. zaprto.
Sreda, 14. nov. Gospa z morja Red C
Četrtek, 15. nov. ob 4. pop. Smrt majke Jugovića; dijaška predstava.
Petek, 16. nov. Osmi žena Red A

OPERA.
Začetek ob pol 8. zvečer.
Ponedeljek, 12. nov. Zaprto.
Torek, 13. nov. Nikola Subic Zrinjski B
Sreda, 14. nov. Novela od Stanca Zapečatenci Red D
Četrtek, 15. nov. Mignon Red E
Petek, 16. nov. Aida Red F

— Opera »Mignon«. Kakor je Gounod si izposodil figure Goethejevega »Fausta«, tako je storil tudi Thomas, oziroma sta storila libretista Carré in Barbier iz »Wilhelm Meisters Lehrjahre«. Karakterji so tako izpremenjeni, da ne ostane od vsega dosti več, kot le okostje dejanja. Viljem Meister, tip nemškega meščana postane pariski elegant, Filina, lahkomiselna, a vendar dobroščenjena komediantka, ima nekako mondensko barvo itd. Posebno zadnji akt s svojimi neverjetnostmi in dolžinami je prosto nespretna kombinacija. Da je »Mignon« zasvojevala navzile vsemu skoro vse operne odre, je vzrok popularna snov, ki je ne more pokvariti niti nespretni libretist, niti plitev komponist. Thomas pa je pri vsem tem prijeten melodik, celo mestoma dosti gorak, pred vsem pa se poslužuje svojega značilnega stila, ki se ga zavestno drži več časa. Njegove forme so zaokrožene, gladke, izraz kaže mnogo plemenite elegancije. Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti, da je vse njegovo dramsko glasbeno dalo diametralno nasprotno pridobitvam umetniškega izražanja druge polovice 19. stoletja. Thomas se v »Mignon« kaže sladkega, toplega melodika, ki pa včasih ni vedno prav globok. Njegovo delo je provizorno. Vsa opera je niz prav rahlo zvezanih melodičnih domiselskih liričnega značaja. V resnici strastnih, dramatičnih izrazov zmanjka. Visek bi bilo morda spoznanje Mignon, da Viljem Meister ljubi Filino v tretji sliki in vsa strast Thomasa se izraža tu v nekaterih visokih tonih, padajočih mirno navzdol. Zato je »Mignon« v vseh svojih vlogah kakor nalas pevece sentimentalno liričnega značaja, pretaknjenega senteram z umerjeno, udomačeno dramatično strastjo. Predigra je zrealo Thomasovega znanja. Običajno predigra prinaša v zvezi formi približno vsebino opere, a Thomas je za njo izbral in instinktivno najboljši melodije opere, ter jih v neopredeljeni formi predelal kot nekaj potpuri. G. Neffat je prinesel stvar prav čedno, kakor tudi vse ostalo opero. Imel je na precej težko delo, ker se je moral skrbno ozirati na svoje pevce, ki jih smemo z izjemami G. Betetta, G. Mohorića, E. Puglia itd. po večini šteti med začetnike. Zelo pohvale vredno, a še bolj pogumno je od urave, da je dala svetovnu naimlašemu naraščanju priliko pokazati, kaj zna, česa se mora še učiti, da vsem tem nadbudnim ambicijam niti ljudem da možnost preiskusiti v vsem medsebinem hodi svoje sile, da pa da tudi publiki v ogled v našo samosvojo, slovensko reproduktivno operno bodočnost. Vse ansambl je bil danes dober, mestoma, kakor sem že rekel, začetniški. Ves čas smo se bali, da se nam kaj ne iznevari, a celotni vtis, končni rezultat je bil proti vsemu pričakovanju zelo zadovoljiv. Računati moramo tu z žglo tremo prvega nastopa, nevarnostno igre zvezane s petjem, bojazni pred hladno, neljubeznivo in razvajanju nujno blizu itd., zato mora biti naša sodba mila, podčrtati mora vidno le dobre strani, dajati pogum, ne pretiravati ni v negativnem, ni pozitivnem ocenjevanju. G. Betetto (Lothario) seveda je stal med vsemi ostalimi kot silen velikan. Zdel se mi je kot dobrohotni oče in učitelj. Ganiivo je bilo, da je s tako iskreno resnostjo v roki z vsemi temi ljubiznevi pomoči potrebnimi soveci nastopil in jim bil do konca kot svetla pramera. Omeniti moram tudi G. Mohorića (Lacertes) ki kaže dobera, rutinirana igralca. Da bi imel solančije, gladkejši glas, bi mu resno svetovalo lotiti se važnejših vlog. Med starejši pevce štejem tudi gosp. Puglia (Tarno). Vendar mi v tej vlogi ni ugaal. Takoj ob nastopu je ušel iz tonalnosti, barva glasu je preči iokava, kot primerna tel. Jarnovi hudodelski naturi, ki se zdi v igri Puglia prisiljena, neverjetna. G. Perko (Antonio), tudi starejši pevec, ima dokaj simpatičen, uravnan glas, in v kolikor morem iz male njegove vloge presoditi, ima dokaj razvojne sile. Izmed ženskih vlog najsilnejši talent je brezdvomno gdn. Saxova (Mignon). Ona drži petje in igranje v harmonično celoto in oboje je brez dvoma vse hvale vredno. Glas je nekoliko poskrit, kakor nalas za Mignon, v nižini poln, tonel, v višini zmagnolj, krepko dramatičen. Ako ima gdn. Saxova resno voljo in dovolj odločne samokritike ter energije samozbrazbe, pa v nji dobimo v kratkem času dragoceno, domačo dramatično soprovo, ki moč, ki je nam tako silno manjka. Istotako je ga. Gaijermanova (Filina) noličana, da izpolni v bodočnosti kot kloraturka občutno vrzel, ki je nastala z izstonom G. Lovčettev iz naše opere. Ne bo je sicer tako kmalu dosegla, toda šolo kaže prav dobro. V nižavih le ta miniaturni glas sek šibak, v visokih notah nekoliko neljubo kriljav, a sicer zelo prožen, gibek, danes še malo nesiguren, zlasti v prvi sliki, a v splošnem všečen, tonel. Tudi igra je bila Filinemu kometnemu, površnemu a ne hudobnemu značaju vsesokoli primerna. G. Kocuvanov (Friderik) pa pač še ne pride v poštev. O njej nočem reči ničesar slabega, o dobrem pa se zmenimo morda v bodočnosti. G. Buria (Viljem) je v tej svoji lirske partiji kar dober. Kakor sem že rekel, je za vznešene, nekoliko sentimentalne sladkotoke melodične stavke prav primeren. Šibak je sicer, okoren v igri, a z poslednim učenjem zlasti dramatičnih izrazov v igri in petju se bo gotovo izpolnil v rutiniranega, za mehke, lirčne vloge prav dobrega pevca. Z zadostjenjem moram danes celo pohvaliti balet, ki je potreboval le dobrega baletnega mojstra, da je vdičnil tem sicer tako navadnim in lenim telesom dušo, smoteno gibanje in izraz. G. Trobiš ima pred seboj sicer težavno, a zato tem hvalnejšo vlogo in po današnjem vzorcu sklepajoč,

je najbrž z vso resnostjo izpolni. Zbor je bil splošno zelo nesiguren, za odrom pa prav dober. Režiser G. Sevastjanov naj skrbi, da ne bodo ti ljudje sedeli ali stali na odru tako, kot pri koncertu, strmeč v dirigentovo roko, ne zmenč se za igro, kar izgleda zelo neokusno, mestoma celo topo, smešno. Tudi naj posamni zborovi pevci na račun drugih ne pojo glasneje, če so tudi glasovni voditelji. Enakomernost barve in sile naj jim bo prva skrb. G. Neffat, kakor sem že omenil, je orkestru in pevcom upravljaj kar najvestneje in je v prvi vrsti njegova zaslug, da je »Mignon« dosegla ne pričakovano lep uspeh. Bilo je mnogo odobravanja, klicanja na oder, celo cvetja. Prepričan sem, da bo pri reprizi, kadar novince mine prvi strah, »Mignon« še dokaj boljši.

u »OSMA ŽENA«. Prava francoska komedija. Pri kateri si je pisatelj Alfred Savoir najprvo napravil s hladnim preudarkom matematično točen načrt, kako mora zajet teči. Kar moti ugotovitev človešk. razumu neizogibno. Zato pa mora v igro to in ono zgolj pisatelju na ljubo, četudi je malo verjetno ali prisiljeno. Moč te vrste mora izostati, četudi bi bilo o človeškem razumu neizogibno. Zato pa mora v igro to in ono zgolj pisatelju na ljubo, četudi je malo verjetno ali prisiljeno. Moč te vrste iger obstoja v spretnosti pisateljevi, zonglirati z gradivom tako, da te vsaj med igro njena neverjetnost ne mrti in je dosežen jeni edini namen, zabavnost. Savoir ima dovelj francoskega duha, okusa in humorja v situacijah in dialogu, da se mu namen, če je stvar igrana dobro in laško, docela posreči. Tudi pikanten zna biti v toliko, da se marsikateremu provincialu, zlasti v svetli deželi Sloveniji, moralo zaležiti lasje in poseben brunim dušam stopi lahko na konec vsakega lasa še znojna kapljica. Kajti zakonska žena se vpricho občinstva vsede, ko sta še oba oblekla pidžamo, na postelo k svojemu dozdnevemu ljubincu in jo naposled zasači soprog. Vendar je to le glavni dvopit te žene in tudi pisatelja ter ostala vsak razsoden človek čisto miren in se le zabava, ker vidi in ve po vsej dispoziciji igre čisto jasno že vnaprej, da je vse le fingirano v namen pofegnitve gospoda milijardarja in sorozga Browna; vemo in vidimo, da bo dvojica posteljo zapustila v popolni poštenosti in je »ljubimec« grof Hubert bil izbrablen le kot dobrodošlo sredstvo za vzbuđenje zakonolomskega videza. Kako se gospej Brownovi, rojeni markizi de Montferrat, potem ko je sivelega samozvestnega amerikankega sorozga prisilila do ločitve, posreči v zadnji sliki preprečiti ga, da mu vse čas zakona samo zato ni bila resnična žena in je forsirala ločitev samo, ker je on mislil, da si multimilionar sme in more ženo kupiti kakor avtomobil in jo z bogato rento hvalno odpuštili, ko se je naveliča (tako je Brown storil že s sedem ženami!) — to je treba videti in slišati v gledišču. Zahvaliti se je le pisateljevi dialektiki, da nam je raisonnement dražestne gospe v zadnji sliki užiten in nas zabava, ko je svobodna in mož skesano prepričan, se mu pa, ker ga ljubi, prostovoljno vda. Torej na vse drugo še lep naveden plašček in čudoma na temelju iste misli, ki preveča resno dramo »Gospa z morja«. Tako se nam pisatelj po vseh komičnih situacijah in navideznih frivolnostih koncem koncev prezentira in priporoča še kot častivreden idealist in moralist. Zabavnost, pikantnost in najsilnejša morala — ali more tudi občutljivo občinstvo zahtevati še kaj lepšega? Čas je bil, da smo se po težki hrani samih tragedij in globokosti (Ugrabljeni Sabinke) so še od lani, »Danes bomo tiče na dandanes in slovensko ni zanič« odahnil pri nečem veseljem, lahkem, elegantem. In to bo še večkrat treba, če ne se nam bo želodec zakrnil kakor voljaškim konjem, ki so jih začetkom vojne, ko je bilo še vsega dosti, tako zelo krmlili z najboljšim težkim ovsem, da so jih do smrti skrmili. Le nikari »aujourd'hui perdrix«!

In sinočnja premijera — izven! — je izkazala resnično tega. Razpodano gledišče. Občinstvo je pa bilo tudi razigrano in ploskanje po aktivih mnogo, ker so prav izvrstno igrali. Bil je pravcati častni večer Putjata, ki je tudi režiral, in Nablocke. Putjata je bil že pri prvem nastopu sprejet s krepkim aplavzom, in to le po in prav. Putjata je bil i v maski zelo verjeten Amerikane. V Nablocki smo pa dobili prvo pristno salonsko damo, odkar se slovensko igra. Krasna vnanje, zapeljiva in elegantna, igra in kramlja prav z ono mondeno nalanšo, brez katere so take vloge sploh nemogoče. Podpira jo njen polni, gibčni glas in na neverjetno različna in čista slovenščina, najsi ji uide še včasih kak ruski glas! Kakšno silno energijo je morala uporabiti umeritca, da je od lani lezikovno tako napredovala! Dobljeno priznanje in tudi lepe šopke, ki so ji bili podarjeni, si je zaslužila s srčno krivjo. Če o Putjati ne pripovedujem obširneje, je vzrok ta, da mi ga ni treba še posebej hvaliti. Oglejte si igro, pa boste sami sodili. Tretji steber, na katerem je predstava slonela, enakovreden onima dvema, je bil Rogoz, ki je znal mladega in spe - ženina izrati z vero, da je bilo pravo veselje. Zlasti njegova šampanjska vinjenost, natrkanost finega, izobraženega človeka, je kabineto delo zve. Takol za temi moram imenovati Medvedovo, ki je prevzela manjšo, a važno vlogo Miss George. Zelo elegantna, zelo distingirana v dialogu. Stori la igri in občinstvu veliko uslugo, da je vlogo prevzela. Ne našli bi druge primerne dame zanjo.

Mira Danilova je malo vlogo Luciane (zakaj ne bišelo Lucienne?) častno absolvirala in dobro izgledala. Papa Danilo, tudi kakor skoraj vedno — slabo memotral in s tem nekoliko skvaril tek in tempo igranja. Pri reprizi bo šlo že bolje. Med ven je bil prav dober defektivni Cock (naj zanj šelo ali Cock ali pa makari Kok; ne pa Cock). Hotelskega ravnatelja Matarda je igral novi gospod Jerman. Ne dobro, ker

se je obnašal kakor navaden natak, ne kakor direktor svetovnega podjetja. Pri nas so igralci še vedno vitliki — oprostite — diletanti, da vloge tehtajo, katera je bolj debela po številu listov in boljše nočejo prevzemati radi malih vlog, dasi so včasih tako važne! Tudi izgledal je ta Matard kljub frazi kakor zelo skromen provincial. Miljardarjev tajnik gospod Jan, je bil prefamilijaren, amerikanskemu poslovnemu človeku pa po vnanosti že absolutno nič podobno. Da, da, manjka nam dobrih moči za manjše vloge na vseh koncih. Zato sem gospe Medvedovi še enkrat hvalažen, da je igrala šaržno vlogo.

Igro nosi trikot Putjata-Nablocka-Rogoz, in ta je izvrsten, prva med sovrednima pa je vsekar Nablocka! Oprema je bila bolj mizerna. Revščina. Tisti salon sem nekoč že ozmernil. Njegove umazanosti se g. Skružny še ni usmilil. Prvi akt (zunaj naj bi bil jesenski dež!) je bil čisto napačno osvetljen. V halli hotela naj bi gorela elektrika, zunaj pa bila višnjeleasta poltoma. Da bi Francozi izgovarjali Havre s polnim odprtim »e«, mi je novo. Da se pa angleška beseda in tudi rodbinsko ime Brown izgovarja Braun, v menda vsak šolarček, samo režiser in igralci ne. Na odru, ki naj bo reprezentant za Slovenstvo, so take nevednosti kratkotalno nedopustne.

Skoda je, da so šturali nekaj zelo dobrih dialogovih dvopitov. Čemu neki?

A kljub temu je igra po pravici »sudarila« in bo imela menda vedno polno gledališča. M. Z.

— Ljudska visoka šola v Ljubljani. V nedeljo, dne 11. tm. dopoldne je predaval na univerzi g. vsenč. prof. Hadži o socialnem redu v živalstvu. Razložil je življenjske oblike, ki jih nahajamo v živalskem življenju, obenem opozoril na razlike in sličnosti človeških družabnih tvorbi in oblik. Predavanje je bilo nad vse številno obiskano ter so skoro vsi sledili z velikim zanimanjem izjavljanjem. Uspehi ljudske visoke šole nam dajejo po pravici upanja, da bodo naslednja predavanja še bolj obiskana. Na javnost, na vse niene sloje, se obračamo pozivom in vabilom, da se tudi v bodoče udeležijo programatično razvrščanih predavanj ljudske visoke šole.

— »Nova Evropa« št. 14. z dne 11. tm. ima tle vsebino: K. Čovečanstvu. — Nacionalizam i omladina. — Nacionalizam i kultura. — Antizam poednica i naroda. — Politični pregled: Smrt Stojana Protića. — Gospodarski pregled: Paragraf predloga finansijskega zakona za leto 1923/24. Beležka: Naši študentje u Njemačkoj. — Omladinski glasnik: Bilanca petgodišnjeg Jugoslovenstva.

— Revue économique du proche et moyen orient. Prejeli smo oktobersko številko te gospodarske revije, ki izhaja v Ženevi in ki je namenjena bližnjemu in srednjemu vzhodu. Prinaša tudi nekaj vesti iz Jugoslavije. Tako izvleček nekoga Stojadinovičevega govora, ki je kratko, toda izčrpo. Opozorjamo naše gospod. kroga na to revijo in na priliko vpošiljati ji informativne in propagandne članke, ki jih bo redakcija drage volje objavila.

Ženski obzornik.

Kongres Ženske male antante. V Bukareštu se je vršil kongres Ženske male antante, katerega se je udeležila tudi Jugoslavija po delegatkah naše Feministične siljanse. Na kongresu so se položili definitivni temelji Ženske male antante, h kateri so pristopile Poljska, Čehoslovaška, Jugoslavija, Grčija in Rumunija. Ženska mala antanta, koje zamisel se je porodila na letošnjem mednarodnem ženskem kongresu v Rimu aprila meseca, ima nalogo širiti feministično in pacifistično idejo med širšimi sloji maloantantnih narodov. Še predno pa se je ta organizacija oživotvorila, so se bolgarske feministke težko zoper njen program pregrešile. V zadnjih mesecih so namreč začele s čvrsto mednarodno propagando zoper našo državo, dolžeč jo v Makedoniji barbarskih dejanj. Prišlo je celo do mučnega incidenta na sestanku v Podjehradu, kjer je morala slovenska delegatka najostreje nastopiti in zavrniti lažne optičke nepravilnosti bolgarskih feministk. Radi takega zadržanja je kongres v Bukareštu sklenil izključitev Bolgarske iz Ženske male antante vse dotle, dokler se ne pobiljša in ne preneha z neresnično klevetniško propagando zoper Jugoslavijo. Na kongresu so se dalje sprejela pravila Ženske male antante. Od teh je najvažnejša točka, ki opredeljuje program Ženske male antante: Politično osvobodjenje žene, zakonsko priznanje feminističnih idej, pacifistično delo, zaščita narodnih manjšin. V poslednjem oziru bodo posamezne feministične organizacije zbiralce podatke in pomagale manjšinam, da pridejo do svoje številne veljave. Nadalje se je sklenilo sklicevati izredne skupščine Ženske male antante, čim bi se med posameznimi državami pojavila resna nasprotstva in nevarnosti spopadov. V takih slučajih je naloga Ženske male antante, da sproduje energično akcijo za mirno poravnava političnih sporov. Za medsebojno približevanje in spoznavanje se je določil obširen program, ki vsebuje izmeno univerzitetnih dijakov, naučne ekskurzije, članke, študije, državne konference itd. Prihodnjo omlad poseti Beograd romunska ženska šola, obratno pa pojde število naših deklet v Bukarešto, kjer bodo razdeljene v familije najboljših hiš. Za predsednico Ženske male antante je bila izvoljena Rumunka gdn. Kantakuzena. Sledeči kongres se vrši v Beogradu prihodnjo jesen. Kongrestskam je romunska vlada izkazala veliko pažnjo. Vse delegatke je romunski zunanji minister Duka sprejel v svojem kabinetu, takisto romunska kraljica Marija. Zborovanju v dvorani »Fondacija Karole« so prisostvovali tudi člani vlade. Ko je romunski ministarski predsednik Bratianu prejel resolucijo kongresa, je obliubil, da postavi v novi občinski zakon tudi žensko glasovalno pravico za občinske samouprave. Delegatke so se prepričale, da se feminizem razširja v Rumuniji prav živahno: delala ima že 17 ženskih odvetnikov, ravnatelj ženskih šol v celi državi so žene.

Pravni vestnik.

Zloraba predpisov o bivališču odgovornega uradnika.

V diskusiji o tem vprašanju je pala beseda, da je vsaka zloraba predpisov o stanovanščini odgovornega uradnika kazniva. Ta nazor bi utegnil napraviti zmedo v tem pogledu ali naša oblastva vrše svoje dolžnosti, ako dopuščajo, da so narodni poslanci odgovorni uradniki, dasi so večnoma z doma odsotni. Po našem tiskovnem zakonu je stvar taka: Kdor namereva izdajati časnik, mora naznaniti, in sicer v Ljubljani ali Mariboru — drž. pravdniku in policijskemu ravnatelju — tudi odgovornega uradnika, ki mora imeti svoje bivališče v kraju izhajanja časnika. Če nastopi med izhajanjem kakšna izprememba, je to naznaniti še pred nadaljnjim izdajo, najdale pa v treh dneh. Če smatra varnostno oblastvo, da so navedbe v naznanilu napačne, krivi so izdajatelj, založnik, uradnik in tiskar pregreška ki se kaznuje z globo ali zapornimi ter se sme tudi ustaviti izdajanje časnika. O tem, da ne bi smel biti odgovorni uradnik narodni poslanec, v zakonu, ki velja pri nas sedaj, ni govora. (V načrtu za edinstveni tiskovni zakon za celo kraljevino pa že stoji določilo, ki bo to izrecno prepovedovalo. Prav tako določilo že imajo Avstriji v svojem novem tiskovnem zakonu z dne 22. aprila 1923, dom. Čehi takega določila v svoj načrt za novi tiskovni zakon iz leta 1920 niso sprejeli.) Če je torej narodni poslanec naznanil, da je postal odgovorni uradnik, je moral naznaniti svoje bivališče v kraju, kjer list izhaja, in varnostno oblastvo je moralo preiskusiti, če odgovarja ta navedba resnici. Ne more pa biti dvoma o tem, da ima n. pr. tisti narodni poslanec, ki stanuje v svojo rodbino tjače stalno na kraju, kjer list izhaja, tam svoje bivališče, dasi se mu di kakor narodni poslanec v Beogradu včasih nekaj dni, včasih tedne ali meseca. Enaki odgovorni uradnik pa, ki ima svoje rodbine, pač pa izvršuje svoj poklic na kraju, kjer list izhaja, več ali manj stalno, zaradi tega še ni storil gori označenega pregreška, kajti nedvomno ima nekdo lahko tudi več bivališč n. pr. če ima več trgovskih in drugih podjetij, več poklicev i sl. Ali navedena dejstva morajo biti istinita, ne pa fingirana. Fikcija bivališča bi bila zloraba predpisov tiskovnega zakona na kazniva. Kdaj je podana taka fikcija, je stvar presoje varnostnega oblastva, ki napravi, če pride do prepričanja o fingiranem bivališču, svoje korake, navsezadnje pa stvar kazenskega sodišča. Iz predstoječih izjavaj utegne se razvideti, kako težko je ugotoviti, kje so meje dopustljivosti, kdaj prične zloraba predpisov. Seveda iz suhega dejstva, da je odgovorni uradnik narodni poslanec, so po današnjem tiskovnem zakonu še nikakor ne da trdit zloraba predpisov glede bivališča odgovornega uradnika. To velja enako tudi za ozemlje bivše kraljevine Srbije po tamkajšnjih predpisih. Ker pa je še krajini čas, da se odpravijo praktiko glede bivališča odgovornih uradnikov, ki merijo na to, da se kazensko postopanje radi častikratke zavira, — naj narodni poslanci sami zahtevajo, če vidijo, da novi tiskovni zakon še ne pride takito hitro maš kakoršič dveh treh stavkov, ki vsebujejo mišljeno prepoved, in v opravili bi za javno moralo zelo zaslužno delo.

Dr. M. Dolenc.
— Predavanje v »Pravniku«. Kakor vsa Ro leto, priredi društvo »Pravnik« tudi letos vrsto predavanj. Prvi bo predaval g. univ. prof. dr. Metod Dolenc o temi: »Kolektivna odgovornost za kazniva dejanja in naše narodno pravos«. Predavanje se vrši v sredo 14. novembra t. l. ob 17. polpodne v pravosodni palači št. 79 (I. nadstropje). K obilni udeležbi vabi obd b o r.

Turistika in sport.

DOMAČE NOGOMETNE TEKME.
— Zagreb, 12. novembra. Včerajšnje nogometne tekme: Hašk: romunski akademiki 2:1, Concordia: Sparta 0:0. Hašk: Tipografija 1:0, hazena Hašk: Penkala 19:1. Concordia: Vesna 2:2

INOZEMSKÉ NOGOMETNE TEKME.
— Dunaj, 11. novembra. Rezultati današnjih prvenstvenih tekem so splošno presenetili dunajske športnike. Rapid: Admira 0:0. Amateuri: Vienna 1:1, Simmering: Hakoah 1:1, Slovan: Herta 0:0, Waff: Wacker 0:0, Sportklub: Ostmaria 1:0.

Ilirija: Atletiki, Celja 1:0 (1:0). Včerajšnja revanšna tekma med Ilirijo in celjskimi Atletiki se je končala s komaj priborjeno zmago Ilirije. Navzile temu, da je imela Ilirija tri četrtine igre v svoji roki se ji ni posrežilo, da zruši odpor Atletikov, ki so navzile silovitim napadom vzdržali do konca. Omejevali so se, in to predvsem v drugem polasu na popolnoma defenzivno igro ter so bili vsi, mestoma idealno zasnovani kombinacijski napadi ilirijanskega napadnega kvinteta zadržani v kal, ali pa je celjski izborni vratar razrešil najobupnejše situacije. Res je tudi, da je imela Ilirija neobičajno smolo in so se štirje ostri šuti odbili od prečk. Igra sama ni bila na višini in je precej trpela vsled še nekoliko zmogljivega igrišča. Kakor že rečeno, so je vršila večidel na polovici Atletikov, ki razen dveh ali treh predorov sploh niso prišli preko srede igrišča. Izvrstno delo je opravila včeraj cela krilska vrsta Ilirije. — Hus, Lado in Milan Zupančič so otvorili neprodorljiv zid in neprestano podpirali forward, ki pa ni bil v stanju, da izvede kaj pozitivnega. Najboljši v napadu je bil še Oman, medtem, ko so bili ostali precej pod svojo formo. Pevalek pa je menda prišel na igrišče debatirat. Obramba je bila točno na mestu. Od Atletikov zasluži predvsem pohvalo obramba z vratarjem na čelu. Nad vsemi pa je dominiral nemurni Dürschmidt, ki je dal iz sebe vse, kar je mogel. Napad Atletikov ni prišel do veljave. V splošnem pa prikazuje moštvo velik napredek in je za Ilirijo brezdvomno najlažji klub v Sloveniji. Igra je bila v ostaljem precej raztrgana in je potekala včasih zelo mlačno. Edini goal dneva je rezultat iz proti Atletikom dvakrat upravičeno diktirane enajsete metrotke. G. Hus je sodil razen par pogrešk dobro in korektno.

Glasbeni vestnik.

— Važna seja odbora Zveze slovenskih pevskih zborov se vrši v torek dne 13. t. m. ob 8. zvečer v Glasbeni Matici, soba št. 6. Gg. Odborniki prosim, da se je zanesljivo udeležijo. — Tajnik.

Društvene vesti.

— Plesne vaje tehnikov - akademikov s sodelovanjem Udruga inženirjev in arhitektov, sekcija Ljubljana, ima v torek 13. t. m. v dvorani Kazine odprto plesno valovanje. Vstop je proti vabilu. — Odbor.

— Ljubljanski akademski športni klub (L. A. S. K.) objavlja, da ni bil na turnirju L. A. S. K. contra SK. Jadran z dne 4. t. m. kot tretji na 100 m. Umeke, kakor je bilo pomotoma objavljeno, pač pa Ljublj.

— Geografsko društvo si je izbralo na svojem IV. občnem zboru, ki se je vršil 7. novembra t. l., sledeči odbor: Ivan Rakovec, predsednik; Franjo Baš, podpredsednik; France Planina, tajnik; Oskar Reja, blaginjak; Ivo Lapajne, knjižničar. Seniorskem so bili proglašeni sledeči gg.: dr. Ivo Rubčić, dr. Ernest Turk in Dušan Beg.

— Nov odbor D. S. F. F. Na VIII. rednem občnem zboru D. S. F. F. dne 7. nov. 1923 izvoljeni odbor se je konstituiral sledeče: predsednik: Merčun Alojzij, tajnik: Puhek Slavica, blaginjak: Bačar Rafael, knjižničar: Leskovec Viktor; odborniki: Melihar Stane, Badjura Maks, Bajuk M.; revizorja: Lipovšek Jelica, Gogala Stanko.

— Martinov večer pevskega zbora »Ljubljanske Zvone« je lepo uspel. Tambaški zbor »Bratstva« je neumorno sviral izbrane komade, možki in mešani zbor »Ljubljanske Zvone« pa sta zapela dolgo vrsto umetnih in narodnih pesmi, ki so zelo ugajale. Med njimi najbolj St. Premrlava »V Korotan«. Skoda, da ni par pesmi zapel tudi Krekov kvartet. Mladina se je vrstila v Slavčevi sobi, v veliki dvorani pa smo srečali za gosaka in gospe. V paviljonih so vrle pevke postregle gostom z okusnim prizgikom in dobro kapljico, katero je dal restavratore Narodnega doma g. Tomčič. Po dolgem času smo vendar enkrat v Narodnem domu pili dobro vino. Obisk Martinovega večera je bil lep, čeprav ne tak kakor želela bi bilo z ozirom na kulturne namene — čisti dobiček je bil namenjen fondu za izdajo skladb — pričakovati. Pevski zbor »Ljubljanske Zvone« je agilen, zato bi bila njegova prireditev zaslužila večjo pozornost.

— Kongres jugoslov. akad. agrarne mladine v Ljubljani. V mesecu oktobru prošlega leta se je vršil v Zagrebu kongres delegatov vseh akademskih agrarnih klubov Jugoslavije. Položil je temelj današnjemu Savezu jugoslov. studentskih zemljoradniških klubov in s tem ustvaril forum, poklican za idejno in organizatoričnega vodjo agrarnega pokreta med našo akademsko mladino. Letošnji kongres Saveza studentskih zemljoradniških klubov se vrši v Ljubljani dne 17. in 18. t. m. Na tem kongresu bodo položili i Savez i posamni njegovi člani — akademski agrarni klubi, ki obstojajo na univerzah v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Subotici in Pragi, občanu o svojem delovanju v minulom poslovnem letu. Ugotovi se bilanca o celokupnem agrarnem pokretu v naši državi, preučijo taktični, pravilni in nepravilni koraki in določijo smernice, ki naj vodijo njihovo delo v bodoče. Obenem bo kongres manifestacija našega sela, naše kmečke misli, manifestacija edinstva agrarnega pokreta v celi naši državi. Na čast udeležencev kongresa priredi tukajšnji Akademski agrarni klub »Nijva« družabni večer.

Razgled po slovanskem svetu.

VESTI IZ RUSIJE.

Tuberkuloza je močno razširjena na Ukrajini, kjer je obbolelo zlasti med delavstvom 1.700.000 oseb. — Jajca kot drobiž. Sotrudnik nekega lista opisuje svoje potovanje na Krim. V Melitopolju sem kupoval kruh. Mesto štirih rubljev so mi dali nazaj eno jajce. Isto se mi je pripetilo še drugod tako da sem imel končno v žepu čuden drobiž — 6 kurjih jajc. — Kolerica med gladijočimi. Na seji kolegija komisarija narodnega zdravja se je govorilo o številnih slučajih kolere osobito v tatarsko-baškirski republiki in na severnem Kavkazu. V oktobru se je kolera še bolj razširila. Obbolelo je že 6930 oseb. Smrtnost je dosegla 30%. Sklenjeno je bilo poslati v ogrožene kraje posebne sanitarne odrede. — Redukcija izdatkov in uradništva. Sovjetska vlada se peča v zadnjem času s problemom redukcije ogromnih proračunov za posamezne komisarijate. Iz CSK (vrhovna vlada) nameravajo odslužiti 1341 uradnikov. V drugih komisarijatih bo reducirano 30—50% uslužbencev. Redukcija pa bo zadela tudi plače, osobito one v naturi: stanovanje, hrana in hrano. Osobito so prizadeti uradniki, ki imajo avtomobile. Ker jim vlada ne more dati novih, stri pa so pogosto polomljeni, so ostali brez avtomobilov in hodijo peš, kar ugodnim komunistom ni nič kaj všeč. — Oboroževanje. Poljski listi poročajo, da boljševiki nakupujejo v inozemstvu velike množice orožja. Iz Hamburga je prišel letos parnik »Kama«, ki je pripeljal 4 tanke. Boljševiki so jih poslali na zapadno granico. Parnik »Proletarec« je pripeljal 240 ton materiala za aeroplane, parnik »Heland« pa 600 ton eksplozivnih snovi.

— Bolgarska stolica na krakovski univerzi. Bolgarski profesor Bojan Penev predava letos na krakovski univerzi. Nedavno je imel prvo predavanje in sicer o »Duhu bolgarske literature«. Avditorija je bila polna študentov, profesorjev in občinstva. V dveh predavanjih je splošno karakteriziral bolgarsko literaturo, omenil njeno vrednost in glavne predstavitelje ter zaključil z besedami: Treba je poudariti, da nas k poljski kulturi ne vleče toliko radovednost, kolikor resnična duševna potreba. Hočemo se približati poljski poeziji

s njenim neizčrpljivim bogastvom in predreti v njene tajnosti. V mnogih ostrih poljskih poezijah nasprotuje naši. To, kar nedostaja naši literaturi, lahko občutimo že bolj globoko, ako se približamo poljskemu ustvarjanju. V njem bomo odkrili konkreten izraz tega, kar mora biti eden naših ciljev. Mislim, v prvi vrsti o poljskem romantizmu in njegovem prepovedu v novem času ter o najbolj izrazitih predstaviteljih poljske duše. Končno bi rad še pripomnil: želeli bi, da bi se tudi na Poljskem seznanili z bolgarsko literaturo, da se tako vzbudi zanimanje zanj na poljskih univerzah, kjer so stolice za slovansko literaturo. Bolgarska književnost docela zasluži vašo pozornost. Res, da še ni dosegla vrhunca poljske literature, toda s ponosom lahko rečem, da ni zadnja med slovansko literaturo. Najuglednejši naši pisatelji se lahko primerjajo s prvimi predstavitelji sočasne slovanske poezije. — Po jesenskem semestru odide prof. Penev na varšavsko univerzo, kjer bo predaval v zimskem semestru. Prihodnje leto pa bo predaval v Lvovu na »Jan-Kazimirovski univerzi«. S tem bo zaključena njegova kulturna misija.

Ustanovni občni zbor akademске podružnice Jugoslovske Matice.

V navzočnosti univerzitetnega profesorjskega zbora, številnih uglednih gostov in ob mnogobrojni udeležbi akademске mladine se je vršil danes ob 10. dopoldne v zbornici dvorani tukajšnje univerze ustanovni občni zbor akademске podružnice Jugoslovske Matice. Zborovanje je otvoril predsednik p. pravljalnega odbora c. phil. Franjo Baš, ki je »ozdravil« navzočega rektorja dr. F. Kidriča, vse goste in tovariše, ter predlagal, naj se izvoli predsednik. Za predsednika je bil soglasno izvoljen F. Baš, za častna predsednika pa z velikim odobravanjem rektor dr. F. Kidrič in predsednik Jugoslovske Matice dr. Vi. Ravnihar. Volitvam predsedstva je sledil pozdravni nagovor rektorja univerze dr. Kidriča, ki je naglašal, da bodo ideje Jugoslovske Matice zmagale le tedaj, ako ostane rana na našem narodnem telesu v zavesti celokupne javnosti vedno živa. Eno glavnih nalog akademске podružnice vidi govornik v tem, da bo akademska mladina z vsemi razpoložljivimi sredstvi delovala na to, da se ta rana ne spremeni v sled spomin. Trpljenje in krivice, ki jih prenašajo zasluženi brati na Primorskem in Koroskem, morajo stati vedno živo pred našimi očmi in upravi tu je široko polje, kjer se lahko z uspehom udeležuje akademska mladina. Z vzklikom: Podružnica, stopi na plan in začni svoje delo! je rektor zaključil svoj pozdrav, ki so ga akademiki sprejeli z viharjem odobravanjem. Sledil je kratki, stvaren nagovor predsednika Jugoslovske Matice dr. Vladimirja Ravniharja. Kot predsednik ene naših najbolj agilnih narodno-obrambnih organizacij govornik iskreno pozdravlja ob tem slovesnem trenutku akademsko mladino, ki se je odločila, da preide od besed k dejanju s tem, da ustanavlja svojo podružnico. Obetnice usodne rapalske pogodbe ni mogla naša akademska mladina proslaviti na bolj primeren način nego s plemenitim korakom, ki ga je storila, ko stopa v vrste borcev za pravico: zatiranje Jugoslovskega življa onstran državnih granic. Govornik omenja dosedanje delo Jugoslovske Matice, težave in zapreke, s katerimi se mora stalno boriti in vzvišeni cilj, ki ga ima organizacija pred očmi in ki ji je obenem garancija, da bo imelo obrambno delo uspeh. Moralna in materialna opora, ki jo nudi Jugoslovska Matica ne glede na vse ovire zaslužnih bratov, mora biti najvišji ukaz celokupni jugoslovske misleči javnosti. Tudi akademska mladina prevzema z današnjim dnem to vzvišeno nalogo in ko ustanavlja lastne podružnice, jo pozdravlja predsednik Jugoslovske Matice, želeč, da bi obrambno delo med pionirji slovske kulture obrodilo bogate sadove. Viharjem aklamirali je govornik zaključil zbranim akademikom: »Živeli, v boj za pravice zatiranih rojakov!«

V oduševljenem govoru je nato predsednik zborovanja F. Baš očrtal namen in program akademске podružnice. V svetovni vojni so tisoči in tisoči iskali in hrepneli po srečni bodočnosti. Našli so jo v idejni samoodločbi narodov, ki se je po moralni kmalu umakniti morali. Med malimi narodi, ki jim izid krvave borbe ni prinesel zaželjene svobode v polnem obsegu, smo mi Jugoslovani najbolj prizadeti. Izgubili smo Korosko in Primorsko, zgodila se je nam nezasižena krivica. Kako naj popravimo to krivico? Prvo in poglavitno sredstvo za doseg tega nujnega cilja obstoji v tem, da dvignemo v celokupni jugoslovske javnosti nacionalno zavest. Danes žalobno ta zavest še ni tako globoka in silna, da bi mogli kot nacionalna enota kljubovati vsem intrigam in reagirati na kršitev pravice našega ljudstva v zasedenem ozemlju. Radi preslabše nacionalne zavesti med našim narodom danes se ne moremo

govoriti o kakem resnem odporu proti nasilju in potujčevanju zaslužnih bratov. In tu je naloga akademске mladine, da gre in zanesemo med narod nacionalno zavest. Nesrečni jugoslovske živeli pod težkimi udarci fašizma in nemške sagrisenosti ne čuti v nas nobene prave zaslonbe in to je najbolj žalostno. In če je kdo, je akademska mladina prva poklicana, da izkorenini to zlo na ta način, da gre z vso energijo na delo za povdigo nacionalne zavesti. Inicijativo za to sponatni akademski nacionalni pokret pa mora dati uprav akademska podružnica Jugoslovske Matice. Praktično se hoče udeleževati novoustanovljena podružnica s tem, da ustanovi narodno-obrambni muzej in informacijski odsek. To dvoje mora biti spočetka njen glavni cilj. V obrambnem muzeju naj bi se zbiral ves material za intenzivno in smoteno propagando v inozemstvu, ki jo danes tako pogrešamo. Propagandni odsek pa bo podpiral muzej in realiziral njegovo podrobno znanstveno delovanje. Nismo iredentisti, pač pa zahtevamo to, kar je naše. Pri vsem delu na moramo gojiti nado, da bo končno zmagala pravica nad krivico. In ko nastopi dan vstajenja naših zatiranih bratov, bomo tudi mi lahko rekli, da smo žrtvovali svoj del za to vstajenje. V tem smislu poziva govornik navzoče tovariše na energično obrambno delo.

V obsežnem stvarno zasnovanem in vznešenem govoru je dr. Marušič nato očrtal razvoj primorskega vprašanja do Rapalla. Iz pogreškov, ki smo jih zakrivali pri rapalski pogodbi, se moramo učiti, kako je treba smoteno delovati za lepšo bodočnost naroda. Ako se bomo zavedali težke odgovornosti pred potomci, tedaj bo Rapallo tisto Kosovo, ki bo kmalu našlo svojo osvetlo. Govornik opozarja na važnost zemljepisne lege Primorja, osobito Trsta, kamor se stekajo žile - vodnice celokupne interesne sfere Jugoslavije in prav, da že iz zgodovinskih faktov sledi, da ti kraji nikoli ne bodo italijanski, nego jugoslovenski ali nemški (viharno odobravanje). Od vprašanja, da-li bo Trst in Primorje naše, odvisi tudi problem, da-li postanemo močna in odločilna srednjeevropska ali pa ostanemo zakonita balkanska država. Ta zavest je poglavitna globoko korenine tudi med našim, sedaj podjarmljenim ljudstvom. Od kod drugače oni nacionalni razmah, ki ga beležimo med primorskimi rojaki v zadnjih 10 letih? Od leta do leta smo opazili napredovanje Slovencev in Hrvatov, zlasti v Gorici, Trstu in Istri in kdor je pazljivo sledil dogodkom, se je lahko prepričal, da bi bili v ugodnih okoliščinah ti kraji kmalu čisto slovenski in hrvaški. Važno je tudi dejstvo, da v teh krajih ni nikakih raznoglasij med Slovenci in Hrvati, ki čutijo, da so eno. Žal da je vojna paralizirala ta pokret. Že med vojno so se začela pogajanja z Italijo seveda edino na naš račun. Z ene strani je obetala Italiji teritorialne pridobitve bivše Avstro - Ogrske, z druge pa antanta, ker so bile obljube antante večje, se je Italija priključila nji. Ker je prevladalo naziranje, da Dalmacija ne more pripasti Italiji, je tudi takratni jugoslovenski odbor osredotočil vse delo na Dalmacijo in to je morda njegova taktična pogreška, kajti pri tem je prezel Trst in Istro. Na mirovno konferenco je bilo treba poslati dovolj naših zmognih in energičnih predstaviteljev, ki bi sprejeli odločilno besedo za zeleno mlizo. Tudi je velika napaka, da javnost ni bila pripravljena za ta udarec in da nismo nastopili proti italijanskim aspiracijam dovolj energično. Radi prevelikega zanašanja na tujo pomoč smo prišli na mirovno konferenco v zelo neugodni situaciji. Italija je držala v krempljih Primorje, sami pa nismo bili dovolj vsposobljeni za odpor. Politično življenje naše javnosti je bilo v kritičnem trenutku osredotočeno bolj na znotraj nego na zunan in zato je moralo priti do Rapalla. Sicer so še drugi vzroki našega poraza, toda v omenjenem tiži brez dvoma eden glavnih. Faktično je Rapallo posledica naše politične nezrelosti in načina mišljenja vohbe. Kajti Jugoslovani kaj radi preveč fantaziramo in premalo delamo. Rapalska pogodba pomeni za nas sramoto, ki jo moramo za vsako ceno izbrisati. In k temu čim lahko mnogo pripomoč uprav akademska mladina. Treba je vsem ostalim interesom zoperstaviti obče narodno stvar, stopiti med ljudstvo in pripraviti celokupno jugoslovske javnosti do zavesti, da je naša rešitev edino v samopomoči. Treba je vzbuditi nacionalno zavest tako, kakor jo poznajo drugi narodi. Treba je s pozitivnim delom in ustvarjanjem popraviti, kar smo zakrivali deloma sami, deloma pa nam sovražno silo, sicer bomo šli od Rapalla do Rapalla. Govor dr. Marušiča je bil sprejet z burnimi ovacijami.

Nato je predsednik prečital pravila, ki so bila odobrena brez ugovora. Sledile so volitve odbora. Soglasno je bil izvoljen za predsednika predsednik cand. phil. F. Baš, za odborniki akad. Jurkovič, Klepec, Dulčić, Vatovec, Hartman in Karadžole. V zaključnem govoru je volizvoljeni predsednik svečano obljubil, da bo posvetil vse svoje sile in znanje delu za zaslužne brate. Odbornik akad. Jurkovič je pozdravil zborovanje v imenu radikalnega kluba akademске mladine »Slavenski Jug« in izjavil, da bo klub vedno z vsemi sredstvi podpiral ustanovljeno podružnico JM. Kot dokaz popolne solidarnosti izroča klub podružnici vsa sredstva svoje skromne blaginje. To izjavo so sprejeli akademiki z živahnim odobravanjem. Ob zaključku zborovanja je akademski pevski zbor zapel državno himno.

Dnevne vesti.

V Ljubljani, dne 12. novembra 1923.

Sramota!

Odkar sta nesrečni koroški plebisciti in krivična rapalska pogodba izrezala iz našega narodnega telesa koroške in primorske Slovence, smo prevzeli težko odgovornost pred zgodovino in potomci. Požrešni jastrebi je zasadil ostre kremplje v naše narodno telo in skuša z vsemi sredstvi razkosati tudi kulturno in jezikovno to, kar je razkosano teritorialno. Okrnjeni slovenski narodni organizem hočejo naši zakleti sovražniki izčrpati in oslabiliti tako, da bi se sprizgnil z bridko usodo in prepustil zatirane brate onstran granic sistematičnemu in brezobzirnemu potujčevanju. Mednarodne razmere so ugodne za te peklenške načrte, in tako vidimo, da gre tuje z vso spretnostjo in energijo na zahrbtno delo. Udarec za udarcem sledi po naših koroških in primorskih manjšinah in kdor vsaj površno sledi dogodkom v zadnjem času, si lahko predoči slabo maskirano italijansko - nemško tendenco, ki gre za tem, da se naš živeli jezikovno, politično, gospodarsko in kulturno popolnoma asimilira vladajoči večini.

Proti tem nakanam se moramo boriti z vso doslednostjo. Na eni strani moramo skrbeti za dosledno, vztrajno, energično in občenarodno propagando, ki bodi moralna in gmotna pomoč ogroženim rojakom, na drugi strani pa moramo storiti vse, kar bo vzbujalo na Koroskem in Primorskem zavest, da stojimo krepko in zvesto na braniku narodnih interesov. Vsak Slovenec v Jugoslaviji mora posvetiti del svojih duševnih in telesnih sil njim, ki trpe pod tujim jarmom, vsak Slovenec onstran meje pa se mora zavedati, da v svojem odporu proti potujčevanju ni sam, da stoji za njim celokupna slovska javnost, ki ga ne bo zapustila, dokler tudi njemu ne zasije solnce svobode. Majhni smo in ogromna je sila, s katero se moramo boriti, toda ni tako majhne naroda na zemlji, ki bi ne bil zmagal v pravičnem boju za svoj obstanek, če je bil složen in vztrajen. Slova jači, nesloga tlačí. Dasi se je ta pregovor nečestokrat uresničil, moramo vendar ugotoviti, da se pri nas gotovi krogi še sedaj ne zavedajo njegovega pomena celo tam, kjer so absolutno neumestne strankarske razprtije.

V soboto so naša narodno-obrambna društva pozvala vse liste, naj proslavijo žalostno obletnico rapalske pogodbe s tem, da se vsaj ta dan otresejo strankarskega prerakanja in posvete političen del zaslužnim bratom. Plemenitemu pozivu so se rade volje odzvali vsi listi. »Slovenec« kot glasilo ene stranke, ki hoče monopolizirati slovenstvo, tvori častno izjemo. Za svoj avtonomizem in separatizem, za demagoške napade na druge stranke, za hujkanje mas, za sistematično izpodkopavanje državne avtoritete, skratka, za vse to, kar tvori bistvo klerikalnega političnega evangelija, ima glasilo SLS vedno dovolj prostora; za proslavo tako važnega dogodka, kakor je obletnica Rapalla, in primerno ožiganje fašistovskega nasilja pa »Slovenec« ni našel nobene besede, izvemski kratko vposlano notico o narodnih kolkih. To smo hoteli pribiti kot dokaz, kako globoko je prodrlo v klerikalne vrste partizanstvo. Sramota za list, ki nosi slovensko ime!

— Kronarstvo do kralja Aleksandra. V Sarajevu je sestavljen odbor, ki si je nadel nalogo, da preskrbi posebno darilo kralju Aleksandru ob njegovem kronanju. Pokroviteljstvo odbora je prevzel pokrajinski namestnik Vulović. V odbor pa so stopili pravoslavni metropolit Peter, katoliški nadškof Ivan, reis-ul-ulema (muslimanski cerkveni poglavar) Gjemal-udin in bosanski nadbabe dr. Moritz Levi. Odbor je sklenil, da izroči Bosna ob kronanju kralju Aleksandru krasen kip, ki predstavljajo osvobodjenje. Kip je delo akademičnega kiparja Ivana Ekereta v Travniku. Kip predstavljajo mladenčica, ki se je osvobodila iz objema kač. Nadejamo se, da za Bosno ne bo zaostajala Slovenija.

— Na čast novoimenovalim generalom. Ni Vel. kralj Aleksander je sredi prireditelj večerjo, na katero so bili povabljeni novoimenovali generali in višji oficirji. Kralj je imel na čast povablencem kratek govor, v katerem je izrekel nateplešje priznanje oficirskemu zboru ter navzočim pozval, da služijo zvesto in požrtvovalno svobodni domovini.

Tako je prodrila ideja intenzivnega narodno-obrambnega dela in njega vzvišeni ciljev tudi med naše akademске vrste. Plemeniti cilji, ki si jih stavlja JM, bodo odslej negovani tudi tam, kjer se polagajo temelji duševne moči jugoslovskega naroda. In uprav s tem, da je JM z današnjim dnem pridobila toli zaželjeno in tako težko pričakovano podružnico med akademsko mladino, vidimo jamstvo za njen uspeh. Akademiki so danes dokazali, da morajo besedam slediti dejanja in ta dokaz naj bo glasen memento tudi ostali naši javnosti.

— Maršal Borojevič: O vojni proti Italiji. Ob priliki obletnice rapalskega dne izda Jugoslovska Matica znamenito spomenico zmagovalca italijanskih čet maršala Borojeviča o vojni proti Italiji. »Italija je do sedaj znala po vsaki vojni in kljub vsem neuspehom svojega orožja izkoristiti političen položaj in diplomatičnem potom doseči uspehe.« Kako točna je trditev maršala Borojeviča, smo izkusili mi vsi, ko smo morali podpisati rap. pogodbo, ki sloni na lažni slavi »zmage« pri Vittorio Veneto. Borojevič sam pa se je potrudil, da je podal v svojem spisu naravnost dokument, da ni Italija zmagala, da ni bila v oporo zaveznikom, temveč samo njihov balast. Z Borojevičevim spisom je popolnoma ovržena italijanska bahavost z njihovimi zmagami. S tem pa je zrušen tudi temelj rapalske pogodbe, ki sloni na lažni podmeti, da je Italija s svojimi »zmagami« zaslužila podjarmljenje naše zemlje. Vsak Jugosloven mora poznati zato Borojevičev spis, ki ruši temelje rapalske pogodbe. Spisu so priložene tri priloge. In sicer nazoren diagram o razmerju italijanskih in avstrijskih sil ob izbruhu vojne in pa dvoje važnih armadnih povelj. Borojevičev spis se dobi v vseh knjigarnah in pa v pisarni Jugoslovske Matice. Pred Skofijo 21, in velja 8 dinarjev. Borojevičev spis je izšel tudi v srbohrvaškem jeziku (latinici in cirilici), ki velja enako 8 dinarjev.

— Vest iz inozemstva danes nismo dobili, ker je v sosedni Avstriji danes narodni praznik. Zato nismo dobili telefonske zveze.

— Izenačenje kolektarja odloženo. Sveti Sinod srbske pravoslavne cerkve je sicer na svojem zadnjem sestanku v Karlovcih sklenil izenačenje kolektarja, vendar pa se mora ta sklep še odobriti od ekumenskega patrijarha v Carigradu. Ker pa se ni nadelati, da bi patrijarhat ta sklep odobril že tekoče leto — izenačenje kolektarja morajo namreč skleniti tudi vse ostale pravoslavne cerkve, bolgarska in romunska, ni misliti na to, da bi se moglo izenačenje kolektarja izvesti že letos. Izenačenje se bo izvedlo šele prihodnje leto in sicer, kakor pišejo beogradski listi, najbrže meseca junija ali pa septembra.

— Na tehniški fakulteti v Ljubljani je imel dne 10. t. m. gospod docent ing. Dušan Serbec svoje nastopno predavanje o temi »Teorija o elektromagnetizmu in znanosti«. Predavanju so prisostvovali poleg številnega auditorija slušateljev tudi dekan in člani profesorjskega kolegija naše tehniške fakultete. Gospod predavatelj je žel za svoje zanimivo znanstveno predavanje obilo priznanja.

— Odlikovanje cerkvenih dostojanstvenikov. Ni Vel. kralj Aleksander je odlikoval z redom Sv. Save I. raz. sarajevskega nadškofa dr. Ivana Šariča, frančiškana in škofa v Banjaluki Josu Garliča, mostarskega škofa Aleksandra Niliča. Slednja dva bosta danes na dvoru sprejeta od kralja v posebni avdienci. Za vrhovnega rabina za vso državo je imenovan dr. Izak Alkalaj, in za vrhovnega muftija v državi imenovan Mehmed Zaki.

— Slavje »Zadruga kovinarskih in sorodnih obrtov«. V soboto 10. t. m. zvečer je »Zadruga kovinarskih in sorodnih obrtov« praznovala na prav primeren in dostojen način tridesetletnico svojega obstoja in obenem petnajstletnico, od kar ji načeljuje mnogosploštovani kovarški mojster Valentin Urbančič, zaveden in vedno odločen zastopnik interesov obrtniškega stanu. Mehaniški mojster Florijančič je umel na spreten način aranžirati v gostilni pri Kavčiču na Privozu slavnostni večer, katerega so se udeležili zastopniki obrtniškega stanu vseh strok in zastopniki raznih gospodarskih društev. Med reprezentanci smo opazili ministra n. r. dr. Zerjava, delegata Savnika, tajnika Trgovsko - obrtne zadruge dr. Frana Windischerja, ravnatelja Obrtne banke Dolenc, Engelberta Frančetičja, predsednika Zveze obrtnih zadrug in druge. Večer je potekel prav animirano med vrstami raznih iskrenih napitnic, ki so jih izrekli ministri n. r. dr. Zerjav, dr. Fran Windischer v imenu Trgovsko-obrtne zadruge, društva Merkur in v imenu Centralne zveze industrijev, dalje ravnatelj Dolenc v imenu Obrtne banke, katere upravniki svetnik je slavljence, vrtnarja Ferant in Koršika kakor tudi drugi stanovski tovariši. G. B. e. s. e. d. n. i. k. lastnik ortopedične delavnice »Besednik in drug« je izročil slavljencev prav lepo izdelano nakovalsko in kladivo na marmornatem podstavku. Tekom zabave so udeleženci nabrali za Tabor nad 500 Din.

— **Spominski pergamen jubilaru** E. Gangliu. Učitelj - književnik v Julij-
ski rajni so poklonili gosp. E. Gangliu
ob 50letnici njegovega rojstva spominski
pergamen, ki je mojstrsko delo
umetnika prof. Nouljana.

— **Občinski svet ljubljanski** ima
prihodnji četrtek, 15. novembra t. l. ob
17. popoldne redno javno sejo z obšir-
nim dnevnim redom. Med drugim pride
v razpravo tudi stavbna zadeva »Soko-
la I« in afera poklicnega gasilstva na
Karlovski cesti.

— **Telesna vzgoja in šolstvo.** O
tem predmetu predava v srednji, 14. tm. v
akademiji »Bratstva« na državni realki g.
Stane Vidmar. Začetek točno ob pol 8. uri
zvečer.

— **Poročilo se je dne 12. tm.** v Novem
Sadu Slovenec poročnik fregate-hidroplod
oskar R. Jelič, komandant rečnog hidro-
avionskega odreda s gđc. Milko Bradva-
rovič, Srpkijom iz Novca Sada. Bilo
srečno!

— **Smrtina kosa, 10. tm.** je po daljši bo-
lezni umrl g. Anton Škerlavaj, urad-
nik Jadranske banke. Bil je vester urad-
nik, priljubljen v krogu svojih stanovskih
tovarišev. Pogreb bo dne 13. tm. ob 14. iz
deželne bolnice. Blag mu spomin.

— **Nastopno predavanje univ. prof. dr.**
Štamparja. V inštitutu za socialno medi-
cino na beogradski univerzi je imel nastop
po predavanju dr. A. Štamparja, izredni pro-
fesor zagrebške univerze in načelnik higie-
nijskega oddelka ministrstva zdravja. Go-
voril je o »Zdravniku, ki prihaja«. Beo-
gradska medicinska fakulteta je povabila g.
dr. Štamparja, da priredi tekom zime cik-
lus predavanj o vprašanjih socialne medi-
cine.

— **Savska (južna) železnica in opcijsko**
vprašanje. K sproženemu vprašanju o dr-
žavljanstvu uslužbenec Savske železnice
nam sporočajo neki prizadeti še nastopno:
Uprave bivše Južne železnice nikakor ni
mogoče upravičiti, da ni pravdočasno obve-
stila svoje celokupno uslužbenstvo o opcijs-
ki pravici in dolžnosti in o rokih, katere so
stavile naše oblasti. Razven tega pa bo še
vedno mogoče po dovršenju splošnega dr-
žavljanjskega zakona izpolniti tudi formalno
stran državljanstva pripadnosti. Opozoriti pa
je treba naše državne oblasti, da bi brezsr-
čno izvedba inkriminirane zahteve po takoj-
šnji predložitvi državljanstva izkazala ali
opcije bila grda nevaložnost napram usluž-
benstvu, ki je v težkih prevarnih mesecih
in prvih letih državne samostalnosti ohrani-
lo redni promet, s tem obvarovalo naše
krajne pred revolucijskimi pokreti, omogočilo
razvoj novega gospodarstva in konsolidiralo
naš eksportni vojaški in državni položaj.
Tudi je nepomislivo, kako se more s tako
trivialno zahtevo ogroziti obstojnost zve-
stih in zaslužnih uslužbenec, potem ko so
se celo državljanom tuji narodnosti po nekaj-
terih krajih Jugoslavije dale glasovalna
pravica, torej osnovno državljanstvo pravico.
Končno se spominajmo svojačnega odloka,
da postane naš državljan on ipso kot držav-
ni uradnik in da mu ni treba vlagati pomeh-
nih opcijskih prošelj. Vsa javnost pričakuje,
da se v tem vprašanju postopa torej obzirno
in da se vsakemu prizadetem gre na roko.

— **Lepe akcije.** Industrialec g. Vlada
Ilić je otvoril poleg svoje tovarne v Višnici
oddelček ljudske šole za delavsko dečo, raz-
ven tega še dečjo zabavišče in vrtec. Kaj
ko bi Trboveljska družba s svojim milijard-
nim obdobjem hotela pomemati, kar dela na-
vadni industrialec.

— **Iz rudarske službe.** Rudarski zdrav-
stveni svetnik v pokoru dr. Josip Foglar
je imenovan za honorarnega zdravnika pri
rudarski upravi v Ugljeviku.

— **Pokojski zavod za nameščence**
se preseli tekom prihodnjih dni iz meščan-
ske hiše v svoje novo uradno poslopje ob
Aleksandrovi cesti.

— **Slava vojne bolnice.** V sredo 14. tm.
praznujeta vojaška bolnica in bolničarska
četa dravske divizijske oblasti v Ljubljani
svojo slavo. Sekanje kolača bo ob 11. do-
poldne. Upravnik zastopa to pot g. podpol-
kovnik dr. Rudolf Kobač.

— **Celjske vesti.** Škrlatinka se je
zopet pojavila v Celju. Oblasti so na de-
lu, da se epidemija ne razširi. — Proš-
nje za božično podporo. Konji-
ška inspekcija v Zemunu je 27. sept. pri-
redila konjsko dirko, katere čisti dobiček
je bil namenjen v božično pomoč revnim
invalidom in njih družinam. Mestni ma-
gistrat je izdal na invalide celjskega mesta
poziv, da vložijo prošnje za prispevek k
Božiču. Prošnje z dokumenti opremljene
se morajo vložiti do 17. novembra pri me-
stnem magistratu. — Mestno gleda-
lišče. V torek ob 20. se v mestnem gleda-
lišču vrtilo »Tat« z gostovanjem go-
stovanjem gospe Podgorske in g. Nučiča
iz Zagreba. — Uradna poverba. Pi-
smonoša v St. Jurju ob juž. žel. 17. leti
Ivan Ratočnik je v mesecu avgustu spo-
liral uradno mu zaupano denarno pismo na
neko stranko. Celjsko okrajno sodišče mu
je za to prisodilo tri tedne poostregega
zapore. — Kradel je po sevniskem okra-
ju I. Flinderle, po poklicu kovač iz Buzeta.
Radi tatvin je odsedel že 6 letno in več-
mesečno je bil tudi amnestiran. Po
amnestiji se »svoje obrti« pridno nadalje-
val in bo zato zopet sedel 15 mesecev za
varnimi jetniščinami zidovi. — Neža Pa-
sarič, gostilničarka v Podčetrju je im-
ela napram nekemu oročniku, ko ji je na-
znanil policijsko uro, predolgi jezik. Pre-
jela je 48 zaporov, ali pa 100 Din globo.

— **Zlorabe pri novostavskem stanovanj-**
skem uradu. V Novem Sadu so odkrili pri
stanovanjskem uradu velike zlorabe in je
nastala iz tega škandalozna afera, v kate-
ro so vpletene odlične osebe, med njimi
celo novostavski podžupan. Preiskava je v
polnem teku in je bilo dosedaj doznanih
okoli 150 slučajev zlorabe.

— **Površno tlakovanje.** Med Kopitar-
jevo ulico in Zmajevim mostom je del tla-
ka (kock) razpadel, ker so bile kocke pre-
več narahlo vpostavljene. Na več drugih
krajih pa se je tlak na cestah ponizal
(udril). Te poprave bodo stale mestno ob-
čino seveda nove tisočake.

— **Viška elektrarna.** Z Viča nam pišejo:
Naša elektrarna je še vedno pod vsako kri-
tiko, dasi so se vsili v ta namen že pro-
testni shodi ter je županstvo na vseh straneh
posredovalo. Kaj pomaga razsvetljava,
pri kateri ni mogoče opravljati nobenega
ročnega dela, posebno ne more šolska mi-
odina ne čitati ne pisati, ali pa si vsaj kviri
oditi. Poglavitni vzrok bo pač ta, ker spre-
jema elektrarna neprestano nove odjemalce
taka, dasi njene naprave ne zadostujejo niti
za prvotne odjemalce. V marsikateri hiši pa
tudi izrabljajo tok za druge namene, kakor
so napovedani. Stvar podjetja je, da se o
tem prepriča. Vsekakor pa mora županstvo
nekaj ukreniti, sicer se raje povrnemo nazaj
k petrolejkam.

— **Kongres državnih uradnikov** v No-
vem Sadu, Dne 16. in 17. tm. se vsi v No-
vem Sadu kongres državnih uradnikov iz
cele države.

— **Potniki tretjega razreda in restav-**
racijski vozovi na železnica. Železniško
ministrstvo je dovolilo, da smejo potniki
III. razreda posejati restavracijske voze-
ve v brzovlakih, toda samo v času kosila
in večerje. Ta odredba železniskega mini-
strstva je že stopila v veljavo.

— **Vode so vsled zadnjega deževja**
pretekli teden povsod znatno narastle.
Sava kaže pri Medvodah 0.80 m, Sora 0.50 m,
Ljubljana pa pri Zalogu 1.20 m nad
normalom.

— **Zgradba »Ljubljanskega dvora«**
v Kolodvorski in Pražakovi ulici bo do zime
pod streho, ker je zidovje na vseh straneh
že dograjeno.

— **Prepoved kupčevanja s konji.** Mestni
magistrat prepoveduje po določilih § 26 al.
2 lit. d) občinskega reda ljubljanskega vsa-
ko barantanje ali kupčevanje s konji, oziro-
ma z živino na dvorišču hiše in pred hišo
št. 9. Dunajska cesta (pri »Figovcu«) v
Ljubljani. Prestopki se bodo kaznovali po
določilih § 70 obč. reda ljubljanskega v zvi-
zi z naredbo deželne vlade za Slovenijo z
dne 16. decembra 1919. št. 809. Uradni list za
Slovenijo p. 685 oz. po avstro - ministrski
naredbi z dne 30. septembra 1887, št. 193 dr-
žavnega zakonika.

— **Bivši narodni poslanec** od reparja
umorjen. V planini Somini, okraj Selinski,
je bil bivši narodni poslanik Vuk Kraljevič
s svojima dvema bratoma napaden od gla-
savičega roparja Vasa Stanojevića in umor-
jen.

— **Oropena občinska blagajna.** V Aran-
djelovcu so neznanji roparji vlomili v ta-
mošnje občinsko blagajno in odnesli obvez-
nice volne odškodnine v znesku 980.000 D.

— **Cvet in sad.** Danes je nam prinesla
gđc. uradnica Valerija Reichova lepo
zrelo rdečo jagodo s cvetovi, ki jih je na-
šla v Kamni Gorici pri Dolincah. Na Mar-
tinovo nedeljo je to redek pojav.

— **Tihotapstvo.** Petar Popić iz Splita
stanujoč v Trstu, je bil kaznovan radi ti-
hotapstva tuje valute z denarno globo v
znesku 50 tisoč din.

— **Velik požar v Smederevu.** V pe-
tek zjutraj je izbruhnil v Smederevu ve-
lik požar. Požar je uničil dve trgovini, 2
delavnice za opanke in več hiš. Nastala je
velika nevarnost, da se vname zaloga 500
vagonov municije. Škoda cenijo na 20 mil-
ijonov.

— **Epidemija lošitve zakona.** Danes
so lošitve zakona na dnevnem redu, toda
menda ni nikjer toliko zakonskih sporov,
kakor v Osljeju. Kakor iz Osljeja poroča-
jo, je bilo samo tekoči mesec vloženih
okrog 50 tožb na lošitve zakona.

— **Cigan zaklal svojo ženo.** V Čačku
je cigan Isa Ljetin zaklal svojo ženo Su-
liano in nato pobegnil. Vzrok umora so bili
zakonski prepri.

— **Tatvine.** Popravljaču harmonik, Fra-
nu Kucelju z Lesnega Brda pri Vrhniki,
je bila dne 5. t. m. ukradena 2500 Din
vredna harmonika. — Branjevoj Jakobu
Obrezi iz Dola, je bil v Mostah ukradena
vreča kuhanega kostanja, vredna 220 Din.
— Mestna zastavljajalica naznanja, da
se vsi tomesčni dražba v marcu 1923 za-
stavljajni predmetov, v četrtek 15. tm. ob
3. uri popoldne.

— **Pred očmi lastne matere izvršil sa-**
momor. V Veliki Nedelji se je te dni pred
očmi lastne matere ustrelil 23-letni Alojzij
Habjančič in sicer radi tega, ker mu mati
vsled njegovega lahkoživca in zapravilj-
vega življenja ni hotela izročiti posestva.

Pustolovka - iz Monte Carla -
od 11.-14. II., od 15.-18. III. del
V glavni vlogi ELLEN RICHTER
KINO TIVOLI

— **»Marokanske noči«** je naslov dru-
gemu delu kolosalnega filma »Pustolovka
iz Monte Carla«, ki po številu sedeljučih,
krasnih posnetkih Barcelone, Algeirasa,
marokanske obali, gorovja Atlas in afri-
ških pustini celo prekaša prvi del. Boj med
obema rivaloma, veleindustrijcem Rima-
yem in E. Stanleyem in njunimi pristaji
za posest marokanskih rudnikov se stop-
njuje v tem drugem delu do grandioz-
nosti. Naj navedemo le par zanimivosti:
Borba z biki v Barceloni; gigantski boj
Evropejcev z domačini; sedenje do 3000
oseb; občudovanja vredna obramba Euro-
pejcev; »Zlata mušica« v rokah krvoločne-
ga šejka itd. Predvaja se do vsteviš sredo
v Kino Tivoli.

— **»NE ŽELI SVOJEGA BLIŽNJEGA ŽENE«.**
Od danes do srede II. del. Drugi del
filma »Ne želi svojega bližnjega žene« v Ki-
no Matica se predvaja od danes do srede.
Od četrta dalje pa se predvaja remek-film
»Boris Godunov«.

— **Opozarjamo,** da se je tvrdka J.
Maček stara, priznana solidna trgovina s
oblekami, preselila v hišo Pokojniškega
zavoda na Aleksandrovi cesti št. 12, kjer
prodaja še nadalje po izdatno znižanih ce-
nah.

— **Dnevni koncert v restavraciji,** ka-
varni in kleti »Zvezda«. Vsak večer redni
koncert vojaške godbe od pol 20. do 23.
v restavraciji, od 23. naprej v kavarni
»Zvezda«. V kleti svira vsaki dan od 17.
naprej priljubljena ciganska godba.

Dopisi.

Zopet »Jeklarna v Ravne«.

Članek »Nemški mineri v koroški Slo-
veniji«, ki je izšel v 183. številki, je zadel v
Jeklarni v živo. Malo neprijetno je pa ven-
darje, ako javnost izve nekaj več o ti nem-
ški trdnjavi »Miestalerbunda«. Zato se je
moral nek »verodostojna stran« najti, ki
je poslala »posilje« popravek, ki pa ničesar
ne izpremeni na obči sliki. Ne reagirali bi
na ta popravek, toda razmere silijo!

Lastniki in vodstvo jeklarn absolutno
ne trpi nobenega političnega udejstvova-
nja svojih uslužbenec — tako stoji zapi-
sano in se lepo bere! Dandanes je težko do-
ločiti, kje prične »politično udejstvovanje«!
In sploh, kako se hočejo inozemski udejstvo-
vati — prirejanj shode — agitacije? Evo
lep slučaj!

Prokurist Gatterer, avstrijski državljani,
je dal tiskati v Mariborski tiskarni — ne-
kak tisoč faktur. To seveda še ni nič hude-
ga. Hujše pa je, ako na fakturi vidiš —
Streiteben, Post Gutenstein, Kärnten (me-
sto: Ravne, Gufstani, Slovenija), Telegra-
phen Station: Streiteben, Adresse f. Tele-
gramme: Stahlwerke Streiteben, Südbahn-
station: Prävali. Nikjer ni videti, da je pod-
jetje v naši kraljevini in ne v Avstriji. Te
fakture potujejo po tu- in inozemstvu. Nas
ne briga zmeda, katero napravi v trgov-
skem oziru napočna raba krajevni imen,
to je stvar ravnatelja, briga pa nas to, da
hoče ta avstrijski prokurist zopet potom ko-
respondence upeljati oficijelno rabo starih
pomembnih krajevni imen. Proti temu mo-
ramo odločno protestirati. Kaj čuda potem,
ako prihajajo od slovenskih, srbskih in hr-
vatskih trdnjav na tovarno naročila v nem-
škem jeziku! Na ta način so potem seveda
potrebni »nemški strokovnjaki« v pisarni.
Čudno je tudi, da pripomba na fakturi:
»Zahvalar in Streiteben, klagbar in Ma-
ribore«!

V Ravnehi je res uslužbenih še nekaj
uslužbenec nemške narodnosti, ki jih pa
zaradi njihovega strokovnega znanja ni
mogoče pogrešati — čitamo v popravku.
Vsi v žanku naštetih uslužbenec so nemške
narodnosti, in teh ni samo »še nekaj«. Povrh
so še skoraj vsi inozemci — in to je glavno!
Koliko pa je strokovnjakov, Edini ravna-
tel jeklarn — drugi pa so sami — pisar-
niški strokovnjaki, ki se toliko razumejo na
izdelovanje jekla, kot zalec na beben. Rav-
no tak inozemec, strokovnjak v pisarni, je
prokurist Gatterer. Prebrano je torej, da
bi morala tovarna postaviti obrat, ako od-
misti vse uslužbence nemške narodnosti.
Sicer pa tega nihče ne zahteva! Jeklo obdo-
ljujejo in izdelujejo razni mojstri in delavci
— ne pa uradni nemške narodnosti po pi-
sarnah. Strokovnjaki, kot je prokurist
Gatterer, je v naši državi dovolj! Želati bi
bilo, da se ministrstvo začne bolj zanimati
za delo prokuristov.

Verjamemo g. Gattererju, da težko po-
zabi na čase, ko je bilo »Streiteben in Kär-
nten« sedel po »Ravne v SHS« in temu so
je treba prilagoditi, ali pa se preseliti v bla-
ženi »Kärnten«. Vrata so vedno odprta in
»Miestalerbunda« rabi vsilno žlano.

Da pa ne mara noben naš inozem-
ski uslužbenec iz naše obsovažene in
balkanske države — protovoljno, je tudi
razumljivo, kajti v finančnem in ozi-
ru ne stoji nihče slovenska družina ka-
kega uslužbenca raznih podjetij tako izbor-
no — nego družine — inozemcev! Za-
kal, je tudi razumljivo in tudi del »politič-
nega udejstvovanja«.

Darila.

— **Uprava našega lista** je prejela: Za
Ciril in Metodovo družbo: daroval g. Ant.
Zorko, ravnatelj pom. urad. Dina 100, me-
sto cvetk na krsto svoje drage soproge
Elizabete in v počaščenje njenega spomi-
na; prilikom konferencije drž. uprave juž.
žel. v Ljubljani z delegati, avstrijskih in
ogrskih prog bivše južne žel. darovali so
v pomni uri še zbrani narodni naš železni-
čarji v domači hišni restavraciji g. Dol-
ničarja Dina 150, in za Sokola na Taboru Dina
400. Srčna hvala!

Razne stvari.

HERAKLIT.

Z ozirom na obstoječo dragotno gra-
divo za hiše so razne tovarne že več let
razmišljale, kako napraviti cenejše gradi-
vo, ki bi nadomeščalo opeko ali beton. Po
naključju se je posrečilo pred nekaj leti
neki trdnjavi »Miestalerbunda«. Zato se je
moral nek »verodostojna stran« najti, ki
je imenoval »Heraklit«. Heraklit sestoji
iz lesenih oblač, koruznega ličja, trslja
i. dr., napojenih s lugom (Kiserit) in meša-
no s heraklitnim cementom (Magnesit).
Tako nastala masa postane tekom dvanaj-
stih ur popolnoma trda, porozna in se po
preteku treh dni lahko prične z ometom
heraklitnih sten.

Dognalo se je, da je heraklit lahko iz-
vršljiv, absolutno ognjevaren, prenese vse
vžalne in zračne udarce, je zvokatesen,
mrčesaprost in izolira najmanj trikrat bo-
lje kakor zid iz opeke. Petnajst centime-
trov debela stena iz heraklita izolira bolje
proti zunanjim vplivom kakor 45 cm debel
zid iz opeke. Stene iz heraklita so posebno
uporabljive za zgradbo vil, tovarn, maga-
cinov, čebelnjakov, planinskih in lovskih
koč ter za nazidanje starih stavb slabše
konstrukcije. Nadalje za uporabo medsten,
ker se jih lahko postavi direktno na pod,
brez uporabe posebnih nasilnih konstruk-
cij. Za stropne, izolacijo tal in izizidavo pod-
strešnih stanovanj so posebno prikladne
heraklitne plošče. Peza enega kubičnega
metra heraklita je okoli 310 kg. Je torej
pokrati lažji kakor zid iz opeke, šestkrat
lažji kakor beton in osemkrat lažji kakor
zid iz kamna. Na stotine stavb iz heraklita
se je izvršilo že v Avstriji. Letos se je po-
stavilo tudi nekaj objektov v Zagrebu, ki
so se pretekli mesec izročili v uporabo.

Stavbe iz heraklita izvrši se na ta le-
način. Temelj hiše se napravi najbolj iz beto-
na. Na to se postavi ogrode hiše, ki se na-
pravi iz lesa, železa ali železobetona. Pro-
stor med nosilno konstrukcijo izpolni se
med lesenim zapazem, ki je provizoričen,
s heraklitno maso, katero se rahlo natlači
Čez tri dni se ostrani lesen zapaz in prične
z ometom, kateri naj bo na zunanjih stenah
do 5 cm na notranjih pa 3 cm debel. Poka-
zalo se je, da so tako izvršene stavbe v
teku treh tednov popolnoma suhe in upo-
rabne. Sedanje preizkušnje so tudi poka-
zale, da so na ta način izvršene stavbe
enakovredne masivni stavbi in za 80%
ceneje kakor zidane s opeko.

Ako se sežida malo enodružinsko hi-
šico, obsegajočo tri sobe, kuhinjo in pritli-
kino, razdeljeno na dve etaži, z zidano
plovkovo 64 m², se prihrani proti enaki hi-
šici, zidani s opeko 8 m² zidane plovke,
kar znači v denarju izraženo okoli 15.000
Din prihranka.

Pri izdelavi heraklitnih sten se ni treba
posluževati dragih zidarjev, ker jih lahko
izvršujejo navadni delavci.

Glede dopustnosti takih stavb v stav-
botehničnem oziru so se izjavile že razne
stavbne oblasti tako tudi magistrat v Za-
grebu, Gradcu in Dunaju. Oblasti so se iz-
rekle, da ni pomisleka proti zidanju he-
raklitnih stavb, ako obstoje iz pritlika in
kvečlem dveh nadstropij; kleti napraviti
je pa iz navadnega zidovja ali betona.

V ognjevarnostnem oziru so se izrekle
tudi že razne požarne komande in tudi te-
hniški muzej na Dunaju. Konstatirali
so, da je heraklitni material slab vodnik
gorke in da ni samo na površje, ampak
tudi v svoji notranji sestavi popolnoma
ognjevarna.

Nekatere zavarovalnice, ki so imele
priliko ogledati pogorišče heraklitne stav-
be so izjavile, da je heraklitni material
postaviti v isto vrsto stavb, kakor zidane
iz opeke ali kamna.

To sem napisal radi tega, ker sem bil
že nešteto krat vprašan, kaj je heraklit in
ako je za stavbe priporočljiv ali ne.

Arh. inž. Ciril Koch.

* **Lošitve zakonov se množe.** Glasom
uradne statistike je bilo v Nemčiji 1921. leta
39.167 lošitev braka, dočim jih je bilo 1919.
leta samo 22.022. 1910. leta pa 14.667. Naj-
bolje se množe lošitve v velikih mestih. V
Berlinu jih je bilo 1918. leta samo 70, 1921.
leta pa 204.

Najnovejša poročila.

ZOPET ATENTAT V SORIJU.

— **Beograd, 12. nov. (Izv.)** Danes do-
poldne je semkaj iz Sofije prispela senza-
cionalna vest o novem političnem uboju,
katerega žrtve je postal bivši minister in
priatelj Stamboljskega Duparimov. Umor-
jeli ministar, prišast zemljoradniške stranke
je bil takoj po odstranitvi zemljoradni-
škega režima pripeljan v plovdivske zapo-
re, od koder so ga včeraj hoteli odpeljati
z močno eskorto v Sofijo. Potoma je po
vladnem poročilu Duparimov skušal pobeg-
niti, vsled česar je eskorta nanj streljala
in ga ubila. Uboj smatrajo za dobro raso-
van politični umor, ker skuša Cankova
vlada na vsak način odstraniti njej najhu-
be politične nasprotnike.

BUDGET ZA HRVATSKO IN SLAVO-

NJIJO.

— **Beograd, 12. novembra (Izv.)** Po-
krajinski namestnik za Hrvatsko in Slavoni-
jo dr. Cimić je danes z jutranjim brzovla-
kom prispel iz Zagreba. Kakor je izjavil
pokrajinski namestnik Vašem dopisniku,
je prispel v Beograd, da predloži pismene
predloge hrvatskega uradništva glede ko-
rekture vladine razvrstitvene naredbe, s
katero je celokupno hrvatsko uradništvo
zelo nezadovoljno. Namestnik je obiskal no-
tranjega ministra in ministra za šume in
rude. Ker ministrski predsednik Nikola
Pašić ni bil v kabinetu, je obisk pri njem
izostal. Pred dnevi je namestnik stavil
ustmeno gotovo predloge, na kar je dobil
od vlade nalog, da jih stavi pismeno v im-
enu hrvatskega uradništva. Namestnik se
danes zvečer vrne nazaj v Zagreb.

Borzna poročila.

ZAGREBSKA BORZA.

Dne 12. novembra. Sprejeto ob 18.

Na borzi je bil le slab promet z ozi-
rom na to, da danes Dunaj ni trgoval.
Tečaj so napravili sobotnemu prostemu
prometu nekoliko nazadovani. Osobito v
Trstu in Curihi je bila tendenca precej
slaba. Praga je bila ob koncu baze zo-
pet nekoliko čvrstejša. Narodna banka
je intervenirala samo v Curihi.

Na efektivnem trgu je še vedno mr-
vilo. Nekoliko čvrstejša je bila Hrvatska
eskomptna, zelo pa so padle delnice
Eksploatacije. Z ozirom na to, da se po-
javlja na budimpeštanski borzi zopet
čvrstejša tendenca, ni izključeno, da bo-
do tudi pri nas v prihodnjih dneh arbi-
tražni papirji čvrstejši.

Ob zaključku notralo:
Devise: Curih 15.20—18.20, Pariz
482.5—487.50, London 380—381.5, Dunaj
0.1210—0.1225, Praga 2.50—2.51, Trst 3.78
—3.80, Newyork 86.25—86.75, Budimpešta
0.45—0.47.

Et fakte: 7% invest. drž. pos. od leta
1921 60—66, Ljublj. kred. banka 206. Prva
hrv. št. d., Zagreb 980—1000, Slav. banka,
Zagreb 110 r., Hrv.-slav. zem. htp. banka,
Zagreb 97.5—99, Hrv. esk. banka, Zagreb
159, Jugoslav. banka, Zagreb 148—150,
Trbov. premog. društvo 890, Slavonija 207
—208, Eksploatacija 222.4, Guttman 1630—
1640, Sečera 2325—2408, Nar. šumsko
industr. 160 r.

Valute: dolar 88.60, fra 876 roba.
— **Beograd, 12. nov. (Izv.)** Amster-
dam 330, Dunaj 0.12095, Budimpešta
0.4950, Ženeva 1526.50, Bruselj 421.26,
London 478.50, Milan 379, New York
86.40, Pariz 488.30, Praga 250, Solun
130, Sofija 64.50.

INOZEMSKA BORZE.

— **Curih, 12. novembra (Izv.)** Današ-
nja predborza: Beograd 6.65, Amsterdam
216.10, Newyork 569.25, London 24.90, Pa-
riz 31.67, Milan 24.75, Praga 16.45, Bu-
dimpešta 0.0305, Bukarešta 2.80, Sofija 4.75
Dunaj 0.008, avstr. žig. krone 0.008.

Glavni urednik:

RASTO PUSTOSIEMSKER.

